

Foto: Scenology

Hvem bestemmer: Helge eller Lars

Ad bagdøren har Finansministeriet søsat en konsulent-undersøgelse om universiteternes ressourceforbrug. Hvad er meningen, spørger rektorerne

Universitetsrektorerne protesterer voldsomt mod, at Finansministeriet ad bagdøren og i al stilhed har sat konsulentfirmaet McKinsey til at analysere universiteternes organisation og ressourceforbrug i detaljer.

I Globaliseringsaftalen mellem Regeringen, S og Radikale fra november 2008 blev det aftalt, at der skal indgå en analyse af universiteternes finansiering, "for så vidt angår balancen mellem basismidler og konkurrenceudsatte midler med tanke på institutionernes dispositionsmuligheder og planlægningshorisont".

Formuleringen om 'balancen' var et krav fra især S og Rad., men den praktiske udmøntning er dog kommet noget bag på universiteterne. Det er nemlig ikke længere kun balancen mellem basismidler og konkurrencemidler, som skal under lup. Lars Løkkes Finansministerium har sat konsulentbureauet McKinsey til at lave en større undersøgelse, som skal belyse ressourceforbrug, tidsforbrug, effektivitet, organisation, m.m. på universiteterne.

Designet er delt op i tre dele, fortæller FORSKERforums kilder: 1. Balancen (forskningsfinansieringens dele). 2. Taxameter-størrelsen (især de lave humanistiske og samfundsvidenskabelige). 3. Det organisatoriske (omkostningsfordeling og ressourceforbrug, bl.a. tidsforbrug).

Styringsredskaber

Det er pkt. 3, som har skabt protester, for McKinsey skal hermed undersøge universiteternes ressourceforbrug, fx universitetslæreres tidsforbrug, opbrudt på enkeltfaktorer. Hermed bringer Finansministeriet sin gamle kæphest i spil, konstaterer en højtstående kilde fra universiteterne:

"Finansministeriet vil have styringsredskaber. For Finansministeriets embedsmænd er det især uforståeligt, at universiteterne ikke kan styre – sætte tal på – universitetslæreres arbejdstid. De kan ikke forstå, at der ikke kan sættes faste normer for tidsbrug på forskning, undervisning og administration. Det opfatter de som en 'black-box', som de vil have styr på med resultatkontrakter og tidsregistrering".

Foreløbig er det uklart, hvad McKinsey faktisk får lov at undersøge, for det er ikke længere en embedsmandssag, men en politisk varm sag i Folketinget.

Oppositionen: Ud over det aftalte

Udmøntningen af Globaliseringsaftalen forhandles pt. mellem Folketingets aftalepartier og herfra siger socialdemokraternes forhandler **Kirsten Brosbøl**: "Vi må konstatere, at finansministeriets analyser går ud over det aftalte, fx omkring universiteternes organisation. Men undersøgelsen er ikke sat i gang i endnu, og vi har bedt om, at der kommer en fornyet dialog med universiteterne om, hvordan analyserne kan komme tilbage på sporet. Det er afgørende, at alle parter har tillid til fremgangsmåden, hvis analyseresultaterne skal ligge til grund for finanslovsforhandlingerne i efteråret".

Af Globaliseringsaftalen fremgår, at "det faglige grundlag" skal foreligge inden udgangen af juni 2009. Og drøftelserne skal være "retningsgivende for det oplæg om udmøntning af forskningsmidler, som Regeringen skal have klart til september, hvorefter partierne skal udmønte i forbindelse med finansloven i oktober.

Se side 3: Edderkoppens spind

Det beskidte vasketøj 4

Uni-evalueringen: Hvorfor spørger den ikke til, hvilke effekter ledelsesreformen har haft, spørger evalueringsforsker

4.127 eller 28.114 kr. ekstra til dig 6

Der er enorm forskel på, hvad du får ud af Regeringens skattereform – alt efter om du er ph.d.'er eller toplønnet professor

Råd: Afmålt forskningstid til dig 8

Den enkelte forsker skal have en grundbasisbevilling til forskning, foreslår ministerens rådgivende organ, som dog ikke vil sætte faste standarder

DTU-leder ulovligt ansat 11

Rektor Pallesen hyrede institutdirektør Ole W. Sørensen uden opslag. Ministeriet tavs om konsekvenserne

TEMA: Klimaforskning

Klima-konsensus 13

'Der er konsensus om klimaets alarmerende tilstand, og det har givet forskerne ny selvtillid. Nu kommer de ud af skallen', siger klimajournalist efter KUs klimakonference

Klimaforskerne: Stormvarsel

Alle data peger på, at klodens tilstand er meget alvorlig og at politikerne må gøres noget drastisk allerede inden 2015, mener nogle klimaforskere

Fødevareministeriets førte hånd? 17-19

Miljøjournalist Kjeld Hansen har igen fået 'sektorforskere' blod i kog. Nu med undren over processen, som ændrede antal anbefalinger fra 3 til 5 til 4 på fjorten dage. Løgnagtig konspirationstænkning, svarer forskerne

Sydeuropas studentoprør 26

Det handler om usikre levevilkår. Og de danske studenteprotester mod forringet SU handlede om protest mod afskaffelse af den danske flexicurity, siger studentereaktivist

Blicher Lykke Friis ny minister 30

- hvis Statsministeren går, og der kommer ministerrokade. SNAGESPALTEN

“ De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og millarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...
Helge Sander

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forsknings-ansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansvarshav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen,
DM1-sektorforskning
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Pharma Danmark
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
xxx, JA

Journalist Thomas K. With (tkw@dm.dk)
Red. leder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk)

Redaktionen adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

23. april 2009

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

DM
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

PRdesign & education
www.preducation.dk

Tryk:
Datagraf

Af lektor **LEIF SØNDERGAARD**,
fmd. for DMs universitetslærere

Valgte ledere: Et spørgsmål om loyalitet og legitimitet

Videnskabsministeren prøver med al magt at undvige en lovrevision efter den igangværende Universitetsevaluering 2009. Hans ministerium prøver at kalde det "et eftersyn". Men det ville klæde ministeren at gå til evalueringen med et mere åbent sind.

Meget af den seneste debat om Universitetsloven fra 2003 har gået på forskningsfriheden og medbestemmelse: *Er der forskningsfrihed, når institutlederen efter loven har ubegrænset instruktionsbeføjelse over al din tid? Er der forskningsfrihed, når institutledere efter loven ikke behøver at spørge dig til råds om de strategiske rammer, du skal forske indenfor?*

Forskningsfrihed og medbestemmelse samler sig i virkeligheden om et andet vigtigt element i universitetsloven af 2003, nemlig selve ledelsesstrukturen. Universitetsloven forbyder ikke institutlederen at give den enkelte tid til egen forskning eller lade medarbejdernes synspunkter blive til egne beslutninger. Spørgsmålet er, om vi i alle tilfælde tør vi stole på, at en institutleder giver tilstrækkelig tid til egen forskning og tager så meget hensyn til de ansattes synspunkter, at man har reel forskningsfrihed og medbestemmelse – og her er det vigtigt at skelne mellem **medindflydelse** og så **medbestemmelse** (se artiklen s.4: 'Vil universiteterne luften deres beskyttede vasketøj?').

Det er med andre ord et spørgsmål om tillid og legitimitet.

Følger legitimitet og tillid automatisk med når man bliver ansat som leder med? Svaret er selvfølgelig nej. Den nye universitetslov kan ikke forhindre, at ledere ikke har de ansattes tillid og dermed ikke deres legitimitet, og heller ikke, at der opbygges en ledelsessøjle, hvor lederens loyalitet kun går opad i systemet, og hvor lederen får lov til at lede uden de ansattes synspunkter tages med i beslutningerne. Der kunne muligvis opnås en større tillid til ledelsessystemet og dermed legitimitet til lederen, hvis der i universitetsloven var beskrevet, hvordan medarbejdernes klager over dårlig ledelse skulle håndteres, og hvilke krav der skulle opfyldes for, at man kunne komme af med en leder, der er helt umulig i medarbejdernes øjne.

Hvis institutlederen blev valgt af de ansatte i stedet for at blive ansat og samtidig var en ansat forsker ville denne næste per automatik have medarbejdernes respekt og legitimitet.

Et valgt ville sikre at **lederens loyalitet** i højere grad ville rette sig mod de ansatte kolleger i stedet for ledelsessøjlen og ville derfor i højere grad tage beslut-

ninger ud fra de ansattes præmisser end en leder, hvis loyalitet helt er baseret i ledelsessøjlen.

Et af argumenterne mod valgte ledere under styrelsesloven har været, at det ofte var de svageste, der blev valgt, eller at det gik på omgang mellem de ansatte som et nødvendigt onde. Der er ingen tvivl om, at der under styrelsesloven var ledere, der ikke gik så meget op i hvervet som leder og ikke fungerede hensigtsmæssigt. Men eksemplerne der fremhæves af modstandere mod valgte ledere er få, og man glemmer helt at universiteterne faktisk fungerede fremragende under Styrelsesloven – mens der allerede efter få år med Universitetsloven af 2003 er eksempler på ledelser og ledere, der ikke fungerer hensigtsmæssigt. Flere har tidligere været omtalt her i FORSKERforum, hvor de mest iøjnefaldende har været fra DTU og RUC, senest DTU-kemis instituttdirektør.

Når man ser tilbage i tiden under styrelsesloven og ser på de alle de vanskelige problemer og forskellige beslutninger, der dengang blev taget, er det vanskeligt at forestille sig hvilke problemstillinger, der ikke ville kunne tages mindst lige så effektivt af en valgt leder som af en ansat leder.

For at bevare sin **legitimitet** er det nødvendigt, at en valgt institutleder bevarer en forskningstilknytning, hvilket på sin side kræver at der er en solid og professionel administrativ ledelse til at tage sig af de rent administrative opgaver. Den valgte institutleder skulle således koncentrere sig om instituttets hovedopgaver: forskning, undervisning og formidling, men også til disse opgaver skulle der være tilstrækkelig professionel hjælp til den administrative del af opgaverne.

Selv om der er valgte ledere på institutniveau, behøver der ikke være valgte ledere på alle niveauer. En valgt institutleder ville sagtens kunne fungere sammen med en ansat dekan. Men det ville selvfølgelig være vigtigt at dekanen nyder de valgte institutlederes loyalitet. Dette kunne sikres ved at institutlederne er med i ansættelsesproceduren for dekanen.

Det kunne være op til medarbejderne på det enkelte institut bestemme, om man vil have valgt eller ansat institutleder. En funktionsperiode på 5 år ville sikre på den ene side, at medarbejderne med regelmæssige mellemrum skulle tage stilling til den lokale ledelsesform og på den anden side sikre en tilstrækkelig lang periode for lederen til at fungere i. Og man kunne sagtens forestille sig, at man på et institut over tid vekslede mellem ansat og valgt institutleder.

Edderkoppens spind

Der er gået storpolitik i analyser af universiteterne. Finansministeriet vil spille med, og advarselslamperne lyser på universiteterne

Universitetsrektorerne protesterer voldsomt mod, at Finansministeriet ad bagdøren og i al stilhed har sat konsulentfirmaet McKinsey til at analysere universiteternes organisation, samtidig med at Uni-evalueringen 2009 er sat i gang:

”Drøftelser med bl.a. konsulenterne fra McKinsey har desværre efterladt en opfattelse af, at dele af den metodik, McKinsey har valgt, ikke er nødvendige ...”

Rektorerne beder i et brev Videnskabsministeriets departementschef om at lægge pres på Finansministeriet, så store dele af McKinseys ”organisationsanalyse” reduceres.

Folketinget havde bedt om en analyse af balancen mellem basismidler og konkurrencemidler og en analyse af taxameter-taksternes størrelse. De analyser skal bruges i de politiske forhandlinger mellem Regeringen og oppositionen om, hvordan Globaliseringsmilliarderne skal fordeles i eftersommeren (om fordelingen mellem basis og konkurrencemidler fx skal være 50/50, som Regeringen plan lyder, eller 60/40 som oppositionen vil have det). Men pludselig havde Finansministeriet puttet en ekstra dimension på McKinseys opgave, nemlig at undersøge universiteternes ressourceforbrug, fx universitetslæreres tidsforbrug, opbrudt på enkeltfaktorer.

Mørkelagt projekt

McKinsey-projektet blev kendt ved, at Finansministeriet aktiverede universiteternes otte direktører i implementeringen.

To embedsmænd fra Videnskabsministeriet – med universitetsdirektør Jens Peter Jacobsen fra toppen – og to fra Finansministeriet sidder i arbejdsgruppen bag McKinsey-arbejdet. At universitetsdirektøren sidder med undrer, alt imens FORSKERforum i første omgang fik at vide, at det projekt havde Videnskabsministeriet skam ikke noget at gøre med. Det var **Finansministeriets bord**. Og i Finansministeriet har det i fjorten dage været umuligt for FORSKERforum at få systemet i tale, trods mange anmodninger. Herfra er projektet tilsyneladende hemmeligstemplet. (FORSKERforum har søgt aktindsigt).

Mørkelægningen kan hænge sammen med, at der er politisk uro om projektet, efter at oppositionen har fået øje på det.

Skal McKinsey bruges i Uni-evalueringen?

Rektorerne konstaterer, at det er forvirrende, når McKinsey-undersøgelsen inddrager tidsregistrering m.m. samtidig med, at Uni-evalueringen kører. Det giver risiko for ”sammenblanding”, lyder protesten.

Rektorer skriver ikke, om det undrer dem, at **Videnskabsministeriets direktør Jens Peter Jacobsen** faktisk sidder med som edderkop begge steder. Dels i arbejdsgruppen og dels som chef for de embedsmænd, der er i gang med evalueringen. Og det som undrer er et tidssammenfald og et opgave-overlap, idet Finansministeriets ”organisationsanalyse” bevæger sig langt ind på Uni-evalueringens gebet. Det underliggende spørgsmål i rektorernes brev lyder: *Skal McKinsey-analysen bruges i det politiske spil om evalueringen og universitetsstyring?*

Og noget indikerer, at det kunne være planen. Af selve designet og køreplanen til Uni-evalueringen står der for eksempel, at som led i analysen af temaet forskningsfrihed ”vil der blive udarbejdet en analyse af finansieringssystemet for universiteter”, uden at der står, **hvem** der skal udarbejde denne analyse. Og denne ubekendte aktør står i skærende kontrast til, at når det gælder temaet frihedsgrader, så er aktøren klar nok: *”Videnskabsministeriet udarbejder ...*

Typisk Finansministeriet. Embedsmændene er sat til at finde hypotetiske steder, hvor de kan spare

Anonym kilde

Effektiviserings-øvelse

Finansministeriet har tilsyneladende ikke haft analysen i åbent udbud. Ministeriet har udenom EU-reglerne engageret deres favoritkonsulenter til opgaven. Selv om McKinsey er hundedyre – denne analyse kan koste et tocifret millionbeløb, forlyder det – så lover McKinsey sine kunder *effektiviseringer* på de felter, som de får til opgave at analysere.

Rektorerne undrer sig over, hvad organisationsanalysen skal bruges til. Spørgeskemaet, som er sendt til høring, går i en *detaljeringsgrad* med undersøgelse af de ansattes arbejdstid, som er udenfor hvad Folketinget ønsker og som det desuden er umuligt for den enkelte forsker at skønne om. Undersøgelsen vil blive ”utroværdig”, bl.a. fordi det ikke er muligt at adskille forsknings-tid og undervisningstid (vejledning, forberedelse m.m.).

Rektorerne undrer sig også over McKinseys undersøgelse af taxametrene. Her er McKinsey mere interesserede i omkostningssiden – og hvad der dermed kan effektiviseres – end hvad der faktisk kan leveres af undervisning for 42.000 kr.-taxametre på humaniora og samfundsvidenskab.

Typisk Finansministeriet ...

Ingen på universiteterne vil udtale sig til citat om kontroversen om McKinsey. En højtstående anonym kilde siger om det konkrete design:

”Finansministeriet vil have styringsredskaber. For Finansministeriets embedsmænd er det især uforståeligt, at universiteterne ikke kan styre – sætte tal på – universitetslæreres arbejdstid”.

En anden højtstående kilde mener om Finansministeriets konkrete strategi: ”Typisk Finansministeriet. Embedsmændene er sat til at finde hypotetiske steder, hvor de kan spare, fx ved at indføre faste normer og takster, som så kan bruges til at ’effektivisere’, hvorved der frigøres penge til at betale en taxameterforhøjelse, som bliver ’udgiftsneutral’. Det var den manøvre, man lavede med ’indkøbsaftaler’, hvor man på forhånd budgetterede hvad der kunne effektiviseres her, hvorefter ministeriet pålagde universiteterne en trecifret millionbesparelse ...”

Og den samme kilde konstaterer overordnet, at der er mange ting i spil, når Finansministeriet er involveret:

”Mange gør Helge Sander til den store skurk – og man kan mene om hans ministerkarriere, hvad man vil – men man skal altså ikke underkende, at Finansministeriet sidder for bordenden, når bevillinger skal fordeles. I den forstand har Globaliseringsmilliarderne ikke været Finansministeriets ide, og det generer ministeriet, at man ikke kan disponere finanspolitisk over disse midler. Og det problem skærpes i den nuværende samfundsøkonomiske lavkonjunktur”.

jø

Finansministeriets overstyring

Det er slet ikke videnskabsminister Sander, men finansminister Løkke, som er den store skurk, der ikke vil give universiteterne autonomi, derimod styre området via økonomien, mener AC. Finansministeriet har mistro til universiteter og forskning, og den modvilje gør, at området holdes i kort snor.

”For universiteterne er denne overstyring tit skjult og fremstår umiddelbart som uforståelig rigiditet hos Videnskabsministeriet eller politikerne i forligskredsen” (se ac.dk).

Med denne analyse kommer AC ministeren til undsætning. Det er en kendt sag, at Videnskabsministeriets topembedsmænd uformelt diskuterer sine planer med ACs topembedsmænd.

Vil universiteterne lufte deres beskidte

- i deres selvevalueringer til 2009-uni-evalueringen? Nej, og evalueringen undgår nogle af de kontroverser, som siges at være i sig selv. Siger evalueringseksperter efter at Universitetsstyrelsen har igangsat høringsrunder på universiteterne.

"En vigtig del af loven er ledelsesreformen. Men det er simpelthen et hul i evalueringssystemet, at Styrelsen helt har fravalgt at sætte fokus på, hvordan det nye ledelsessystem fungerer. Det er ganske systematisk, at der ikke bliver spurgt ind til det i Universitetsstyrelsens indkaldelse af materiale. Man kan undre sig over, at evalueringen ikke sætter fokus på, hvilke effekter netop ledelsesreformen har haft", siger evalueringseksperter **Hanne Foss Hansen**. "Og man får jo den tanke, at man fra politisk og administrativt hold ikke ønsker at få visse elementer ind i evalueringen – enten fordi man ikke ønsker en kritisk belysning eller fordi man har lagt sig fast på, at en evaluering ikke må bidrage til krav om ændring af Universitetsloven ..."

Hendes kommentar henviser til, at **Universitetsstyrelsen** har startet indhentningen af materiale til 2009-universitets-evalueringen. Det er sket ved at bede universiteterne om at indlevere redegørelser på en række områder. Der bedes om beskrivelser af, at om formålene med de store fusioner er opfyldt. Og så spørges der til de studerendes og de ansattes "medbestemmelse" m.m.

Jeg tror ikke, man skal forvente, at universiteterne vil lufte deres snavsede vasketøj. Universiteterne har jo en interesse i at fremstå som nogle, der forvalter hensigtsmæssigt og retmæssigt.

Hanne Foss Hansen

Skævhed:

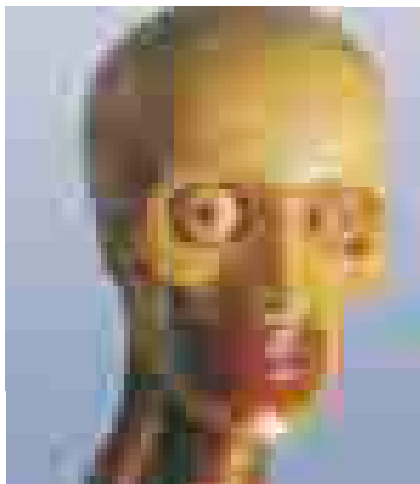
Høringsvar filtreret af ledelsen

Indkaldelsen har ført til, at universiteterne på hver deres måde har indledt en høring af det interne system. På nogle universiteter er forskerne individuelt også blevet bedt om at melde kommentarer ind:

"Men der er en grundlæggende skævhed i forvaltningsgangen. Universitetsstyrelsen spørger universiteterne. Universiteternes ledelser kan så spørge nedad, formelt set bottum-up. Men det svar, som går fra universitetet til Styrelsen er jo i sidste ende information filtreret af ledelsen, idet svaret formelt er bestyrelsens og Rektors ansvar. Men svarene vil formentlig ikke give indtryk af de interne konflikter, som kan være, for universitetsledelserne vil da give indtryk af, at de forvalter hensigtsmæssigt", forklarer evalueringseksperter.

Ministeriedirektør styrer

Indkaldelsen af materiale er foretaget af Videnskabsministeriets Universitetsstyrelse, som huser sekretariatet for Uni-evalueringen.

Og direktør Jens Peter Jacobsen styrer arbejdet; universiteterne får høringsbreve ud fra Jacobsen selv, med direktørens brevhoved.

"Materialet er udarbejdet af embedsmændene, men evalueringspanelet har nikked ja til det. Hvis panelet vil have anderledes materiale på bordet, så må panelet på eget initiativ spørge til det. Og her har de altså et handicap, fordi der ikke er en dansk person i panelet med kendskab til den danske debat og kontekst".

Hvor er evalueringen af ledelsen

"Den store ledelsesreform med udpegede ledere m.m. var jo et centralt element i universitetsreformen, som nu skal evalueres. Men man kan undre sig over, at dette centrale element ikke indgår. Overordnet stiller Styrelsen spørgsmål med hovedfokus på fusionerne", siger evalueringseksperter Hanne Foss Hansen.

"Ministeriet har udvalgt sig delelementer og undladt andre i måden at spørge på. I et tema B beder man om en redegørelse for arbejdet med at sikre medbestemmelse for de ansatte og de studerende. Men man kan undre sig over ordvalget '**medbestemmelse**', for det som diskuteres og kritiseres i medarbejderkredse er jo netop, at lovrammen ikke sikrer medbestemmelse eller medindflydelse. Medarbejderne er frataget enhver magt, ud over at man indgår i organer, hvor man bliver 'hørt' eller lignende".

Hun er opmærksom på, at ministeriets særlige fokus kan være på, om universiteterne har udnyttet institutlederens mulighed for at "opbygge en organisation til at løfte instituttets samlede opgaver med inddragelse af de studerende, det videnskabelige personale og tap'erne" (jf. bemærkninger til §17, stk.2).

"Ministeriet kan måske hænge manglende 'medindflydelse' op på, at universiteterne ikke har opbygget sådanne organer. Det kunne da være fornuftige 'dialogorganer' – en

slags supplement til samarbejdsstrukturen. Men sådanne organer er jo ligegyldige for medarbejdernes reelle indflydelse, for de ingen lovfæstede bemyndigelser eller beslutningskompetencer. Det er helt op til lederne at definere, hvad der skal ske her", konstaterer Foss Hansen.

Universiteterne vil fremstå som hensigtsmæssige forvaltere

Universitetsstyrelsen spørger også (tema C) til en redegørelse om "den frie akademiske debat, herunder universiteternes politikker for at støtte den frie akademiske debat både på universiteterne og i den brede offentlighed. Der ønskes især en beskrivelse af, hvordan forskningsfrihed sikres på universitetet på forskerniveau såvel som på institutionsniveau (både i forhold til prioritering af tid, emne- og metodevalg samt den økonomiske understøttelse af forsker-initierede projekter)", lyder det i Styrelsens indkaldelse.

Men den tror Foss Hansen ikke giver en brugbar beskrivelse af virkeligheden:

"Jeg tror ikke, man skal forvente, at universiteterne vil lufte deres snavsede vasketøj. Universiteterne har jo en interesse i at fremstå som nogle, der forvalter hensigtsmæssigt og retmæssigt".

Heller ikke en efterlyst redegørelse for forskningsfrihedens status, "herunder universitetets politikker på området" (tema D) vil give noget kontroversielt svar: "Her vil svaret være, at ledelserne værner om forskningsfriheden, som de skal ifølge loven. Punktum", spår Foss Hansen.

'Notat om frihedsgrads-temaet

Som led i afdækning af evalueringstemaet 'frihedsgrader' er UBST ved at udarbejde et tema-papir om emnet. Papiret vil blive sendt til kommentering hos universiteterne inden udgangen af marts 2009.

Bemærkninger til papiret bedes sendt til UBST senest den 25. maj kl.10.

(Brev til universiteterne fra 'Direktøren'; Jens Peter Jacobsen, fra 10.marts)

Styrelsen lægger rammen for, hvad der kan tages op

På et meget centralt område – "frihedsgrader" – annoncerer Universitetsstyrelsen en anden fremgangsmåde. Her vil Videnskabsministeriet udarbejde "et tematisk opbygget papir, der beskriver de styringsmæssige rammer for universiteterne, dvs. de juridiske, finansielle og dialogbaserede styringsredskaber" (tema E).

Frihedsgrade-notatet vil så indgå som et basisdokument for evalueringspanelet, og

De vasketøj

Universielle spørgsmål,
universiteterne

universiteternes hørings svar vil indgå som bilag hertil.

"Denne fremgangsmåde, hvor ministeriet lægger rammen for hvad der kan tages op, kan jo tolkes som et forsøg på at styre tematik og debat fra ministeriets side", siger Foss Hansen. "Men lige på det punkt er jeg nu ikke bekymret for, at universiteternes tilbagemelding vil være passiv: Bestyrelserne og Rektorer vil være meget opmærksomme på at hævde deres autonomi og råderum. Og jeg tror bestemt, at de vil kritisere ministeriets detailstyring, altså problemet med, at universiteterne lovmæssigt har fået formelt selvstyre samtidig med at detailstyringen og økonomistyringen fra ministeriets side er vokset..."

Overfokus på fusions-konsekvenser

Ud fra den måde, som undersøgelsen er designet på, kunne man få fornemmelsen af, at der eftersøges bestemte problematikker: "Opdragsgiveren ønsker ikke ændringer på visse områder, fx vedrørende ledelsen og styringen. Men på andre gør man. Vi vil få en konklusion, at det er en god reform, men at der kan ske mere på nogle underdimensioner. Især er fokus på undersøgelsen vedrørende fusions-konsekvenserne. Det er da bemærkelsesværdigt, at man ønsker en evaluering af fusionseffekter allerede efter halvandet år. Og her kan konklusionen være, at der da er sket noget, men at processen kan speedes op i de eksisterende fusioner. Måske kan konklusionerne i anden ombæring spørge til, hvad der skal ske med de institutioner, som ikke blev fusioneret i første omgang."

Er det sådan den slags evalueringer griber an?

"Der findes jo mange måder. Men at der er en politisk kontekst og et politisk element, er da ikke usædvanligt. Det er ikke anderledes end i andre store reformer, hvor man prøver at lave erfaringsopsamling på lovgivning m.m.", svarer hun.

"Her har man valgt en topstyret evalueringmodel, hvor man selektivt vil undersøge visse elementer. Metodologisk kan det da undre, at man ikke har forsøgt sig med en norsk praksis – jf. den seneste "Kvalitetsreform", hvor en sådan opgave overgives til Norges Forskningsråd med en særbevilling, og hvor rådet så har mulighed for at gennemføre forskningsbaserede analyser. Det ville have givet et helt andet fremadrettet vidensgrundlag".

jø

Uni-evalueringens seks undersøgelser

Konsulentfirmaet Capacent skal gennemføre seks undersøgelser, jf. udbudsmateriale:

1. Spørgeskemaundersøgelse: En online-undersøgelse om flere af evalueringens temaer, herunder især den fri akademiske debat og forskningsfrihed, men også medbestemmelse, myndighedsbetjening, international gennemslagskraft og frihedsgrader. Undersøgelsen vil inkludere alle ansatte og en del studerende på universiteterne.
2. Interviewundersøgelse for at belyse samarbejdet mellem universiteter og fagministeriet om 'myndighedsbetjening', via fokusgruppe-interviews med forskere – en gruppe fra DTU og en gruppe fra AU.
3. Interviewbaseret undersøgelse blandt ledere, medarbejder og studerende på universiteterne for at uddybe status for studerendes og ansattes medbestemmelse. Tre fokusgruppe- og 57 solointerviews.
4. Skrivebordsundersøgelse om indholdet af arbejdet i rådgivende og beslutende organer på universiteterne, via gennemgang af dagsorder og referater af møder på AAU, AU, CBS og DTU.
5. Interviewundersøgelse for at belyse status for 'forskingsfriheden' på de danske universiteter. Et fokusgruppe-interview og 27 solointerviews.
6. Interviewundersøgelse for at belyse status for universiteternes 'frihedsgrader' gennemføres blandt ledere på alle niveauer. 20 solointerviews.

Undersøgelserne skal ligge færdige d. 28. maj 2009.

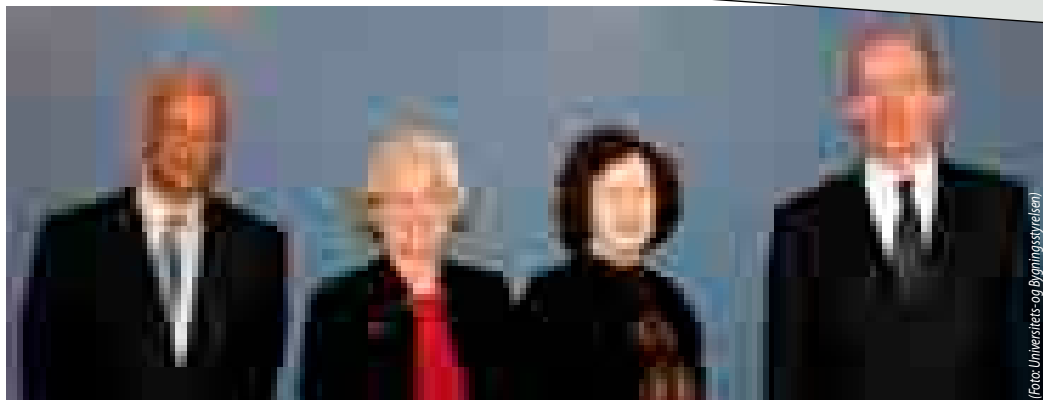

Foto: Universitets- og Bygningsstyrelsen

Spænding om spørgeskema

Universitetsstyrelsen har annonceret, at konsulentfirmaet CAPACENT lige før påske vil udsende spørgeskemaer til alle fastansatte universitetslærere om deres vilkår og holdninger. Evalueringens design har lagt op til at begrænsninger af "forskingsfrihed" alene skal belyses via spørgsmål om "pålæg af opgaver", men det vides ikke, hvilke spørgsmål, konsulenterne stiller.

Evalueringseksperter Hanne Foss Hansen: "Undersøgelsen af de ansattes forhold

til ledelse og til deres frihedsrammer foregår inden for et meget snævert design. Forskningsfriheden begrænses jo ikke bare af udtrykkelige ordrer, men kan også begrænses af en række uformelle strukturer og rammer. Men det bliver interessant at se, hvad evalueringsskemaet vil spørge om."

Efter spørgeskemaundersøgelsen er gennemført vil styrelsen gennemføre fokusgruppe-interviews.

Tidsforløb for spørgeskemaer og interviews m.m.:

Aktivitet	Tidspunkt (uge)
Fokusgrupper om medbestemmelse og forskningsfrihed	12 – 13
Spørgeskemaundersøgelse	14 – 17
Aftaleindgåelse med ledelsesrepræsentanter om interviews	13 – 14
Interviews med ledelsesrepræsentanter fra alle niveauer om frihedsgrader	14 – 16
Rekruttering af studerende, VIP og TAP til interviews 2	15 – 17
Interviews med studerende, VIP og TAP om medbestemmelse og forskningsfrihed 3	15 – 18
Interviews og fokusgrupper med VIP om myndighedsbetjening	18

Lektor: 15.000 kr. ekstra til forbrug

Fra havregryn til Bourgogne. Den ny skattereform giver universitetslærerne en hel del penge til ekstra forbrug de kommende år. Et ægtepar, hvor begge ægtefæller arbejder som lektor eller seniorforsker kan se frem til hver at få 20-30.000 kr. ekstra til forbrug om året. Altså fem store fladskærme – eller 100-150 par Bjørn Borg-underbukser.

Adjunktparret må til gengæld nøjes med 10-15.000 – hvilket vel skulle kunne give råd til en god månedlig middag i byen.

Bedst stillet bliver professorerne. Skattepakken vender den milde ende opad – og professorerne kan se frem til at tjene 22.000 og 28.000 kroner i skat om året – og hvis der er tale om et professor/lektor par, så vil de tilsammen få godt på over 40.000 ekstra om året til forbrug. Det er omkring 3.500 kroner om måneden – over 100 kroner om dagen. Og så kan det for alvor kaldes en "rødvins-pakke", som dele af fagbevægelsen har gjort det. Måske ikke ligefrem en Chateau la Tour Reform, men måske en rimelig Bourgogne.

Høkerbajer og havregryn

Oversigten er udarbejdet ud fra en model, der ligger på skatteministeriets hjemmeside (*Forårspakke 2.0 – mens løntallene er gennemsnitstal fra Personalestyrelsen*). Beregningsgrundlaget er nettolønnen – altså løn minus det arbejdsgiverbetalte pensionsbidrag. Så længe pensionen er arbejdsgiverbetalt, skal den ikke indføres i skemaet, oplyser Skatteministeriet. Som det ses af tabellen stiger gevinsten – især fra 2010 til 2011.

De studerende er naturligvis dem, der får mindst ud af reform, i og med at de betaler mindst i skat i forvejen. De vil i snit få 2500 kroner mere i lommen om året – hvilket på dagsbasis giver en ekstra høkerbajer på dåse – eller måske et kilo finvalsedede havregryn fra netto. Så for deres vedkommende kan man – efter smag og behag – vælge at kalde det en øl-pakke eller en havregryns-pakke.

Ph.d'erne kan se frem til at få omkring 350 kroner ekstra om måneden. Og de ligger endda noget over kassedamen. Men det er en helt anden sag.

tkw

Oversigt: Ekstra udbetalt løn (kr årligt) for forskellige indkomstgrupper 2010-12

Nettoløn	Ekstra 2010	Ekstra 2011	Ekstra 2012	
175.000	2382	2382	2394	Studerende
200.000	2727	2727	2741	
225.000	3071	3071	3087	
250.000	3416	3416	3432	Kassedamer
275.000	3762	3762	3779	
300.000	4108	4108	4127	ph.d'ere
325.000	4256	4256	4281	
350.000	4600	4600	4627	
375.000	4908	4908	4934	Adjunkter
400.000	7337	7337	7363	
425.000	9808	12494	12521	
450.000	11534	14279	14305	Lektorer
475.000	13259	16004	16030	
500.000	14985	17730	17755	
525.000	16708	19453	19478	
550.000	18433	21179	21205	
575.000	20159	22904	22929	
600.000	21883	24628	24655	Professorer
625.000	23609	26354	26380	
650.000	25333	28078	28114	
675.000	27058	29804	29831	

Kilde lønskema: Beregningsgrundlaget er nettolønnen – altså løn minus det arbejdsgiverbetalt pensionsbidrag, jf. Personalestyrelsens løndatabase. Indplaceringen af de enkelte ansættelsesgrupper er sket efter Personalestyrelsens lønstatistikker.

Lønsnak er tabu

Hvordan er skattepakken blevet modtaget på Universiteterne. *Tales der om den?*

Sociolog og adjunkt Pernille Tanggaard Andersen fra IST Sundhedsfremme på SDU udtalte til MetroXpress, at de store skattegevinster normalt er et tabu-emne. Det skyldes at vi ikke bryder os om at tale om penge:

"Mens tabuer om seksuel observans, psykisk sygdom og andre følsomme områder bliver brudt ned i disse år, er danskernes privatøkonomi stadig et ømtåleligt emne, som oftest omgærdes med hemmelighedskræmmeri. Navnlig hos de rigeste danskere."

"Vi lever i en hygge- og harmonikultur, hvor alle skal have det lige godt. Det kan skabe konflikter at tale om sin løn og sin privatøkonomi, så det undgår vi," sagde adjunkten, på baggrund af studier af danskernes forhold til løn.

Lektorer i den glade pulje

Men det gælder åbenbart ikke på universiteter. For adjunkten har faktisk diskuteret skat-

tepakken med sine kolleger under frokosten. Tabuet mod lønsnak gælder nemlig først og fremmest private arbejdspladser med store lønforskelle. De forskelle findes ikke i universiteternes overenskomstsystem, forklarer hun.

"Vi talte om, at skattepakken ikke gør den store forskel for os adjunkter. Det samme gælder lektorer på startløn. Men hvis du tager to lektorer på slutløn, så er du i den glade pulje. Men det kommer virkelig an på hvad din partner tjener."

Hvad vil du så bruge dine penge til?

"Tja umiddelbart til bedre madvarer, eller måske en rejse sydpå. Men jeg hører jo til de højtuddannede, som synes vi har nok i forvejen. Jeg havde hellere set, at pengene var blevet brugt på velfærdsordninger, for eksempel til god mad i skolerne – jeg er jo fra folkesundhedsvidenskab, så jeg ved hvor vigtigt det er. Jeg tror, at samfundet ville være bedre tjent med at man fordelte samfundskagen på en anden måde", lyder svaret.

Forskere i den rigeste femtedel

Skattereformen gavner de rigeste mest. Og her er de universitetsansatte ganske godt med – set i den store danske sammenhæng.

Professorerne tilhører således de rigeste ti procent i landet (det såkaldte tiende decil) – mens både lektorer og adjunkter er med i det såkaldte niende decil – hvilket vil sige, at de hører til den rigeste femtedel af befolkningen.

Ph.d'erne ligger i 8. decil – i øvrigt sammen med skolelærere og brandmænd. Mens de studerende ligger i 3. decil.

(Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.).

På vej mod kolossal depression

- og vi kan ikke forbruge os ud af krise, som skyldes overforbrug, siger økonomeren, som forudså krisen

Længe før andre havde **Jakob Brøchner Madsen** fået øje på den nuværende krise komme – og han advarede om den i fem år. *Hvad siger han så til den aktuelle samfundsøkonomi og politikernes politik?*

Den nære fremtid først: Vi er på vej mod en kolossal økonomisk krise af et omfang, som vi ikke har set siden 'Den store depression' i 1930'erne. Aldrig tidligere har kapitalmarkederne fået lov til at køre så langt ud, og der er i allerhøjeste grad brug for en stærk regulering i fremtiden. Og vejen til genopretning bliver lang og drøj:

"Vi skal først igennem en krise med høj arbejdsløshed - tocifrede arbejdsløshedstal. Det bliver betalingen for vores overforbrug gennem mange år. Priserne på aktier skal ned, boligpriserne skal ned, vi skal igennem en kæmpe krise. Men det skal reguleres med

en jernhånd, ellers løbet det løbsk igen."

Skattelettelser ikke løsningen

Professorer er modstander af, at man søger at løse krisen ved at sætte gang i forbruget:

"Den medicin, man bruger nu, er skattelettelser, billige lån og øgede offentlige udgifter. Men indgrebene mangler fundamentalt at tage fat på det, som er problemets kerne – nemlig at vi skal tilbage til ligevægten i huspriser og aktiekurser. Problemet var, at forbruget var for højt. Vi forbrugte for lånte penge. Men det kan vi ikke løse ved at forbruge os ud af det."

Hjælpepakkerne til bankerne er problematiske:

"Man har lavet redningspakker til bankerne med usandsynligt store beløb. Problemet er, at bankerne stadigt ikke vil låne penge

ud. Der er givet så megen støtte til de finansielle markeder, at man aldrig har set noget lignende i historien. Alligevel giver de ikke kreditter. Og det er klart nok. Banker låner jo ikke penge ud, hvis de er bange for at miste pengene. Men kreditterne til virksomhederne er fundamentet for hele økonomien. Det er kreditterne, der får hele systemet til at køre", siger han.

"Derfor er det min personlige vurdering, at det er en god idé både at have statsbanker og private banker. Og kunderne skal vide, hvis de vælger de private banker, så tager de en større risiko. Og så skal der være en meget hård regulering af den finansielle sektor – især af huslån, som vi havde det i gamle dage, med de gamle realkreditinstitutter."

TKW

'Jeg skulle have tiet

Først var han landsbyttosse, da han advarede om en kommende økonomisk krise. Så fik han ret.

Og nu fortryder han, at han overhovedet, sagde noget. Han føler sig lagt for had

Jakob Brøchner Madsen var i flere år en af de ganske få danske økonomer, der advarede mod den bolig- og aktieboble, der bristede sidste år og dermed satte den nuværende krise i gang.

Men det store flertal af økonomer hoppede på en ny konsensus, der forklarede, at der ikke var tale om nogen boble, men bare om en ny historisk situation med særlige karakteristika.

Flere burde have talt imod konsensus, men gjorde det ikke. Og Jakob Brøchner Madsen var ikke særlig vellidt blandt kollegerne for sine synspunkter. I 2006 sagde han sin stilling på KU op – og flyttede i stedet til et lektorat på Monash universitetet i Australien, hvor hans kone stammer fra.

"Der var et meget problematisk interesse-sammenfald mellem Regeringen, de økonomiske vismænd, bankøkonomerne og pressen, som gjorde at den rationelle fornuft var lammet".

Han kritiserede sine økonomikolleger på universiteterne. "Vi betaler dem store skattepenge for, at de skal holde øje med økonomien, og når de så ikke har gjort det godt nok, så begynder de at hade dem, der for-

udså, hvad der ville ske. Det må være sådan mekanismen er."

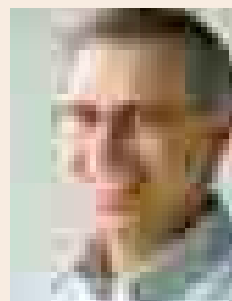
Men rart er det ikke at være på tværs af konsensus:

"Jeg mærker hadet, både eksplicit og ad bagveje. Og nej, jeg vil ikke komme med konkrete eksempler – det her er meget personligt og meget ubehageligt – det har kostet mig megen smerte, og jeg vil helst ud af det. Jeg kan sige i dag, at hvis jeg havde vidst, hvad omkostningerne blev, så havde jeg aldrig sagt noget til offentligheden, så ville jeg bare have passet min forskning og skrevet mine artikler."

Masser af søforklaringer

Hvordan synes han så økonomerne agerer i dag – det må jo koste på deres troværdighed at have taget så meget fejl:

"Jeg følger ikke med i, hvordan de danske økonomer har reageret. Jeg ser mere det internationale. Og der er billedet det samme. Da boblen bristede kom de med en masse søforklaringer; den klassiske undskyldning om, at ingen kan forudsige, hvad der kommer til at ske. Men det passer jo ikke. For vi har set det før, og der var da også andre der adva-

“Jeg kan sige i dag, at hvis jeg havde vidst, hvad omkostningerne blev ved at være åbenmundet, så havde jeg aldrig sagt noget til offentligheden, så ville jeg bare have passet min forskning og skrevet mine artikler.

Jakob Brøchner Madsen

rede. IMF, Den Internationale Valutafond, udsendte i 2004 en rapport der advarede, det samme gjorde BIS, The Bank for International Settlements og The Economist – altså bladet – har flere gange advaret. Men der er ikke blevet lyttet. Så længe der er party, ønsker man ikke, at festen slutter. Det gjaldt både i Danmark og i udlandet."

TKW

'Behov for mere magt til ledelsen

"Universitetsloven var en nødvendig reform, da den blev vedtaget i 2003. Den har bare ikke virket helt efter hensigten..."

En del af den nye ledelsesstruktur og særlig institutlederens mulighed for at pålægge forskerne at løse bestemte opgaver i form af den såkaldte 'instruktionsbeføjelse', indført i 1993. Men man kan ikke både ønske en nødvendig universitetsreform med styrkelse af ledelseskraften – og så samtidig indskrænke ledelsesrummet. Det er nødvendigt, at ledelsen kan udøve ledelse, når den samlede arbejdsmængde og fordelingen af arbejdet på et institut skal tilrettelægges.

Instruktionsbeføjelsen gælder forskernes samlede indsats – både forskning, undervisning og administration. Den enkelte forsker har pligt til at forske og publicere, også til at undervise og administrere. Hvis enkelte af delene ikke sker i tilfredsstillende omfang, er det nødvendigt, at ledelsen har mulighed for at pålægge forskeren andre opgaver.

Det er dog hverken motiverende eller produktiv, hvis ledelsen pålægger konkrete forskningsemner. Friheden til at bestemme forskningsemner, og hvordan forskningsprocessen skal tilrettelægges, bør i videst muligt omfang ligge hos forskeren – og gør det også reelt."

(DI-direktør Lars B. Goldschmidt og CBS-professor Ove Kaj Pedersen, Politiken-klumme 11.marts)

'Forskningspenge går til papirrusseri

"Der er med andre ord indført en administrationskultur, der på afgørende punkter ligner ministerialmodellen..."

Administrationen er ... på sin side indrettet som et totalt hierarki med chefer og underchefer, som alle refererer opad i systemet, sluttende med departementschefen (direktøren), som alene referer til ministeren (rektor)...

En sådan struktur og ledelseskultur, hvor halen logrer med hunden i stedet for omvendt, kan imidlertid ikke forenes med virksomheden på et universitet. Universitetets enheder bliver udkommanderet til at betjene administrationen, så den kan komme til at betjene topledelsen. Disse tendenser forstærkes kraftigt af, at universitetet – ved rektor eller bestyrelse – bliver afkrævet betjening af Videnskabsministeriet i form af levering af oversigter, opgørelser, indberetninger, redøgørelser, indstillinger mv."

Den beskrevne udvikling i universitetsadministrationernes funktionsmåde er i øvrigt ledsaget af en iøjnefaldende vækst i (administrativt) personale efter 2003-loven, alene med 700 mio. fra 2005-07 ..."

(RUC-lektor Birger Steen Nielsen og RUC-professor Mogens Niss i Politiken-klumme 17.marts)

Råd: Fri forskningstid til forskerne

Vi tager underskriftsindsamlingen med 6488 stemmer dybt alvorligt.

Det var måske den mest dramatiske udtalelse, da Danmarks Forskningspolitiske Råd – som rådgiver Regeringen om forskningens struktur og organisation m.m. – holdt sin årskonference d. 10. marts. Hidtil har systemet, minister Sander og hans ministerium, nemlig stædigt prøvet at marginalisere den kritik, som de 6488 er udtryk for.

"Meget massiv kritik" lød opsummeringen af rådets egen undersøgelse før årskonferencen, hvor Rådet havde bedt både ledelse og forskere om at analysere de store reformers styrker, svagheder, muligheder og trusler. Resultatet fortalte, at der er store frustrationer både i ledelsen og i "det forskningsudførende lag".

Kritikken fra de menige går på, at der er alt for mange styringsmekanismer, en ekstern finansiering fungerer som endnu et styringsredskab og den store konkurrence om bevillinger er en tidsrøver. Og fra ledelsens side kritiseres den store detaljstyring; bestyrelser og rektorer undrer sig over, at den lovede autonomi og selvstændighed bliver væk i stærk økonomisk styring ovenfra, ligesom universiteterne ikke har fået reelt ejerskab til bygningsmassen.

Sanders skyttegrav: Måske mindre justeringer

Videnskabsminister Sander tog ikke stilling til den konkrete kritik, men svarede fra skyttegravens:

"Jeg skal ikke trætte Jer med en diskussion af 'forskningsfrihed', hvor vi jo kun alt for godt kender hinandens synspunkter. Jeg vil nøjes med at understrege, at med universitetsloven fra 2003 blev der indført en klar og entydig ledelsesstruktur på universiteterne med selvstændige bestyrelser og ansatte ledere. Jeg vil ikke udelukke at mindre justeringer af universitetsloven kan være nødvendige – dog skal der ikke være tvivl om, at vi holder fast i bestyrelser med eksternt flertal og ansatte ledere".

Rådsforslag: Garanteret forskningsbevilling

Rådet er i særlig grad bekymret for forskningsfriheden, som man foreslår sikret ved,

at den enkelte forsker får en grund-basisbevilling, hvoraf der er afsat tid til projekter, som forskeren alene forfølger af videnskabelig nysgerrighed – ud fra eget valg af emne og metode, og uafhængigt af universitets resultatkontrakt eller instituttets strategier.

Men på det konkrete spørgsmål, om hvor meget forskningstid, den enkelte forsker konkret skal have ret til? – ville talsmanden, **professor Svend Erik Hougaard Jensen**, dog ikke lægge sig fast: "Det skal aftales lokalt på de enkelte universiteter og institutter. Det kan sagtens lade sig gøre, hvis der er god ledelse".

Kritiker: Hvor er lovgarantien for forskningstid og indflydelse

Men en af af initiativtagerne til 6488-underskrifterne, **lektor Claus Emmeche**, var skeptisk: "Rådets diagnosen er korrekt, men forslaget garanterer på ingen måde forskningstiden, som fortsat er overladt til forskningslederens gode vilje og til en svag økonomi, som kun kan hænge sammen ved at forskerne løber efter eksterne bevillinger. Og forslaget peger dermed på et andet grundlæggende problem, nemlig ledelsernes manglende legitimitet".

Og han retter den samme kritik mod et andet af Rådets forslag, om at der skal "udvikles kodeks for god universitetsledelse, der i dialog inddrager det forskningsudførende lag". Det skal bl.a. ske gennem etablering af institutråd, hvor de videnskabelige medarbejders indflydelse, medejerskab og medansvar sikres:

"Det er alt sammen udtryk for tro på en ledelse med en god vilje. Rådet fortæller ikke, hvilken lovfæstet indflydelse medarbejderne skal have til at begrænse institutlederens eller dekanens forvaltning", siger Emmeche.

Emmeche mener, at den eneste løsning på legitimitets-problemet mellem ledere og ansatte, er en lovreform, så dele af universitetslovens ovenfra udpegede ledere afskaffes. Der bør være demokratisk valgte råd på institut- og fakultetsniveau, og de skal bl.a. have til opgave at ansætte "dygtige professionelle fagpersoner" som institutledere.

jæ

Se FORSKERforums nye hjemmeside
www.forskerforum.dk

Fagprotest mod embedsmands-ranking

'Om igen. Vi har mistet tilliden til Jeres måde at rangliste tidsskrifter på. Den sidste liste, som I har offentliggjort udenom os på Forskningsstyrelsens hjemmeside er kompromitterende. Vi faggruppe-formænd kan ikke forsvare listen over for vores kolleger, så den vil vi under ingen omstændigheder lægge navn til. Den skal tages af bordet straks og herefter genværjes.'

Sådan lød protesten i et brev, underskrevet af 54-58 af 68 faggruppeformænd, som i midten af marts blev sendt til Videnskabsministeriet om de såkaldte 'autorisations-lister'. Protesten var rettet mod Videnskabsministeriets topstyring af projektet, og især *overkørsel* fra en over-faggruppe samt fra Styregruppen (med Forskningsstyrelsens chef, en specialkonsulent fra Universitetsstyrelsen samt 3 rektorer fra København, Aarhus og SDU).

Hovsaløsninger

Faggrupperne med 360 forskere på alle fagområder har som fagkyndige 'dørvogtere' arbejdet i et år på at udarbejde autorisationslister, dvs. en ranglistning af tidsskrifter efter 'bibliometriske indikatorer', som Finansministeren kan bruge som bevillings-instrument (FORSKERforum 219, november 08). Men hele processen har været præget af 'uigenomsigtighed, hovsaløsninger og manglende information til de involverede faggrupper', hedder det i protesten.

Det er især i den allersidste fase, at de fagkyndige føler sig kørt over. Her har embedsmændene i Forskningsstyrelsen / Styregruppen nemlig gennemtruffet en haste-rangdeling af tidsskrifter i gr.I eller gr.II, som har vakt vildt oprør i nogle faggrupper. Der har især været problemer med at rubricere (tværvideenskabelige) tids-

skrifters status (op mod 4.000 ud af 20.000 tidsskrifter).

Problemet er, at embedsmandsgruppen egenhændigt gennemtruffede en rubricering uden at konferere med de fagkyndige i faggrupperne. Og den rubricering stod ikke til diskussion - for ministeriet har travlt med at få sin bevillingsmodel på plads.

Protesten siger, at autorisationslisterne ikke lever op til en rimelig faglig standard. Det er ikke hensigtsmæssigt, når de skal bruges som bevillingsredskab eller hvis listen skal have respekt i fagmiljøerne, lyder protesten.

Rektorer og Sander: Lad os nu se ...

Rektorerne har dog kun givet et betinget ja til den udsendte liste, fortæller **rektorformand Jens Oddershede**: "Listens point er kun offentliggjort og kan kun anvendes på fakultetsniveau, ikke på faggruppe-niveau. Rektorkredsen har dermed også sagt ja til, at listen med betydelig forsigtighed bruges til fordeling af bevillinger i 2009, men kun med meget lille vægt, for vi er helt klar over, at listen ikke er endeligt på plads. Men faggruppeformændenes protest tages meget alvorligt. Og listens status på Forskningsstyrelsens hjemmeside må der jo findes en løsning på".

Videnskabsminister Helge Sander træder vande i sagen ved over for INFORMATION (20.marts) at sige, at de utilfredse faggruppe-formænd er indbudt til et møde efter påske om sagen: "Så langt som vi er kommet, så skal vi nok komme i mål til sidst" siger han uden at love, at listerne tages af Styrelsens hjemmeside. Han lover heller ikke, at listen ikke vil blive brugt til at fordele forskningsmidler med i 2010.

JØ

KU-nat: Tillidsfolk fyret

Der skal være tvingende årsager til at fyre tillidsfolk. Men mindst fire med tillidshverv blev faktisk 'prikket' ved januars store nedskæringsrunde på det KU-naturvidenskab.

Tillidsmænd er normalt beskyttet i lovgivningen, da tillidsfolk ikke skal kunne straffes for at være arbejdsgivernes modspiller. Der kan dog være tvingende grunde, som berettiger en fyring, fx hvis vedkommendes jobfunktioner fuldstændig fjernes. Der skal dog ligge rigtigt gode argumenter bag, og det kan kun ske efter forhandling med fagforeningerne.

Og fagforeningerne oplyser, at i de konkrete tilfælde har de fyrede tillidsfolk sagt ja til fratrædelsesordninger med et længere opsigelsesvarsel end normalt. Nogle af dem når hermed ind i pensionsalderen.

KU-nat:

Fyret for at forske i det forkerte

Hvad er forskningsfrihed værd, hvis et fagområde kan nedlægges, fordi det ikke passer ind i 'instituttets strategi'? Sådan spørger forskere på KU-naturvidenskab efter at faget analytisk kemi er sparet væk.

Flere ansatte fik valget mellem at blive fyret eller at sige ja til en frivillig fratrædelsesordning, fordi deres forskningsområde ikke længere ligger inden for instituttets forskningsstrategi. Analytisk kemi var et område, som vupti blev nedlagt, fortæller UNIVERSITETSsavisen (19. marts). Lektor Bo Svensmark fik til opgave at lukke og slukke, da han alligevel nærmer sig pensionsalderen. En professor på området slap med at blive overflyttet til et andet fagfelt.

Dekanen har brugt som argument for at nedlægge området, at det ikke har formået at tiltrække eksterne bevillinger i tilstrækkelig grad: "Analytisk kemi blev nedlagt, fordi det har lavstatus som forskningsområde, ikke fordi det er uvæsentligt at vide noget om analytisk kemi eller at der ikke er studerende. Det betyder, at både forskningen og undervisningen bliver styret af de eksterne bevillingsgivere og ikke af faglige hensyn", konstaterer Svensmark.

Lektor og tillidsmand Anders Døssing siger, at for at nedlæggelser af fagområder ikke skal udvikle sig til at være skinbegrundelser for at slippe af med bestemte medarbejdere, så må der ikke udvikles en tradition med snæver fortolkning af "instituttets forskningsstrategi".

KU-nat: Fyringer bruges til omstrukturering - og nyansættelser

KU-datalogi blev hårdt ramt af januars nedskæringer. To professorer blev fyret, inden for det samme fagfelt, hvilket i virkeligheden betød nedlæggelse af fagfeltet "supercomputing" med et snuptag. Samtidig skete der omstrukturering af DIKU med en ny opdeling af forskergrupper, så krisen bruges altså til faglig omsadling. Og ikke nok med det for samtidig med, at de to fyres, så hyres der to nye professorer til instituttet.

'Scientology-ledelse på DTU' – d

FORSKERforums sammenkædning af ledelsesformer og Scientology kritiseres af religions

"Jeg skal ikke forsvare Scientology. Jeg skal heller ikke forsvare en åbenlyst dårlig leder, som får dumpekarakter af sine ansatte. Men FORSKERforums *link* om, at der er sammenhæng mellem hans dårlige ledelse og hans religiøse tilhørsforhold var stærkt kritisk set med en religionsforskers øjne", siger **Dorthe Refslund Christensen**.

Scientology-stifter L. Ron Hubbard

Hun er religionshistoriker, ansat som lektor i kulturanalyse på Nordisk Institut i Aarhus. Og hun har i mere end ti år forsket i Scientology og skrevet blandt andet to bøger om emnet. Hun kritiserer FORSKERforums historier om 'Scientology-ledelse på DTU' (nr. 222, marts).

"Teknikken i artiklerne er at spille på vores mistro til religioner som Scientology og gøre det synonymt med institutdirektørens dårlige ledelse, og det er problematisk. Det er personfølsom udhængning, for det har karakter af at hyle i automathylekor, og det er for nemt. Der er jo også andre ledere, som er dårlige ledere, uden at det har noget med deres religion at gøre", siger hun.

Hun mener, at FORSKERforum burde have fokuseret på dårlig ledelse i forhold til ansættelsesprocedure, ledelseserfaring og problemer i universitetsloven i stedet for Scientology-vinklen.

FORSKERforum: Påfaldende overensstemmelse ...

FORSKERforums artikler fortalte, at institutdirektør Ole W. Sørensen fik dumpekarakteren 1-1,5 på en 5-skala i en trivselsundersøgelse blandt det videnskabelige personale. Forskerne havde i stigende grad undret sig over hans ledelsesstil og – metoder, fx at han i et 'missionspapir' med opstilling af instituttets målsætninger var

ekstremt 'produktorienteret' og for eksempel helt at glemme 'forskning' som ellers er en af universitets hovedopgaver.

Og medarbejderne beskrev en personlig stil, hvor institutlederen kontrollerer og måler, og skaber utryghed og frygt: "Vi har indtrykket af, at han prøver at nedbryde og ydmyge os personligt ved lunefuld opførsel, ved diktater eller ved simpelthen at straffe. Han giver indtryk af, at du ikke er dygtig nok, og at han allerhelst vil erstatte dig med en anden ..."

Og FORSKERforum konstaterede så, at der var en *påfaldende overensstemmelse* mellem hans ledelsesstil og så institutlederens medlemskab af Scientology, hvis managementmetoder nemlig har et særpræget menneskesyn og organisationsforståelse, der er meget hierarkisk.

Men Refslund er meget kritisk overfor fremstillingen: "Overensstemmelsen holder ikke, først og fremmest fordi artiklens kilder ikke holder for nærmere kildekritik. Det er en frafalden irsk scientolog og alle ved, at sådanne nogle ikke er troværdige som sandhedsvidner, for de har deres egne dagsordener. Og så er det Dialogcentret, som i årevis har levet af at bekæmpe nye religioner eller sekter".

Religionsforskere: En religion og en sekt

Hun forklarer, at blot fordi Scientology ikke er en anerkendt kirkeretning i Danmark, dømmes den ikke ude som "religion". Og Scientology er en religion, er religionsforskere enige om, for den kendetegnes ved at medlemmerne deler menneskesyn, den forholder sig til agenter som ikke af denne verden, den har særlige fælles praksiser og ritualer osv.

"Forstå mig ret. At det er en religion er ikke en normativ positiv værdidom i mine øjne. Jeg dømmes altså ikke god / dårlig", siger Refslund.

I religionssociologien – som ikke ser på indholdet, men på medlemmernes relationer – opfattes Scientology typologisk som en religiøs sekt, der er defineret som "en religiøs organisation, som beskriver sig selv som unik og som har et negativt forhold til omverdenen". Derimod har kirker i religions-sociologien et positivt syn på omverdenen.

Scientologys management

Hun giver ikke meget for FORSKERforums sammenknytning af Scientologys produktorientering og så institutdirektørens forretningsmæssige bundlinje-målinger:

"Hvis jeg skal sige noget om Scientologys

management, så er det at den er ekceptionelt resultatorienteret og gør den enkelte ansvarlig. Hver person står som ansvarlig, så man kan altid adressere et problem, der gør den enkelte ansvarlig".

Men FORSKERforums kilder fortæller netop, at Scientologys lederstil er enormt autoritær og hierarkisk, med stor magt til mere vidende personer ovenover i hierarkiet – og det gav en forklaring på institutlederens ledelsesstil?

"Hans medlemskab af Scientology er ikke nødvendigvis årsagen til hans autoritære ledelsesstil. Det kunne jo også være, fordi han har været igennem nogle bestemte managementkurser, der ikke har noget med Scientology at gøre? Og FORSKERforum undersøger jo ikke, om han har været igennem lederkurser", svarer hun.

Kritik: Mangler dokumentation

"Det kan godt være at institutdirektøren minutiøst bruger L. Ron Hubbards ledelsesfilosofi, men det kan jeg ikke forholde mig til, for det dokumenteres ikke. Der er ikke en

LÆSERBREV

Scientology: F

Forskerforums tematisering (Marts 2009) af "Universitetslovens ladeport til egenrådige ledere" er i sin overskrift helt rigtig. Men det er problematisk at gøre en dårlig leders tilknytning til Scientology til en del af kritikken. Scientology er primært en religiøs organisation, og uanset hvad man mener om organisationen og dens religiøse budskaber, og de sociale og management-

Svar:

Ud fra videnskabelige krav skal religionsforskere stille krav om evidens og reference, i høj grad. Men de samme krav kan ikke stilles til journalistik.

Ole W. Sørensens religiøse tilhørsforhold blev kun interessant, fordi en trivselsundersøgelse havde givet ham dumpekarakter, og fordi de interview'ede kilder entydigt gav et billede af en leder, som har et meget særpræget menneskesyn, bl.a. med foragt for sine medarbejdere. Og da dette kunne genkendes i Scientology vurderede redaktionen, at der

systematisk gennemgang af, hvad han gør. Metodikken i artiklen er, at de ansatte giver ham dårlige karakterer i en trivselsundersøgelse og så kobles det til hans medlemskab af Scientology. Hvad hvis han var en slap leder, der tilfældig var tibetansk buddhist: Skulle denne link så også fremdrages i kritikken af lederen”, spørger hun.

Du kræver bedre dokumentation – men siger du ikke dermed, at det faktisk er umuligt at føre endeligt bevis på sammenfald mellem den dårlige ledelse og så lederens religiøse tilhør?

”Nej, det er ikke umuligt. Det havde været mere relevant at bede en forsker i management kommentere ledelsesstilen! Og hvis du havde bedt mig som specialist i Scientologys management-tænkning, så havde du fået en faglig vurdering. Og den ville ikke være så kategorisk, men konstatere, at der nok var sammenfald på en række områder, og på en række er der ikke ...”

j

Forkeert fokus

mæssige synspunkter som L. Ron Hubbard, Scientologys titulære grundlægger står for, så har offentligt ansatte lov at have og arbejde for de politiske og religiøse synspunkter, som det passer dem.

Lad ikke Universitetslovens problemer lede til indførelse af et ”Berufsverbot”.

**Lektor Peter B. Andersen,
KU-religionssociolog**

var stærke indikationer på, at institutdirektørens ledelsesstil kunne forklares med hans religiøse omverdensforståelse. Det var ikke en (indirekte) anfægtelse af religionsfriheden.

FORSKERforums gør en del for at belyse systemfejl i universitetsloven. Men systemet forvaltes altså af aktører med motiver og handlinger og prioriteringer, som det er også er journalistikkens opgave at afdække.

Jørgen Øllgaard, redaktionsleder

Scientology-lederen ulovligt ansat

Rektor Pallesen så stort på statens ansættelsesregler, da han undlod offentligt opslag og bare udpegede Ole W. Sørensen

Den omstridte institutdirektør Ole W. Sørensen er ulovligt udpeget. FORSKERforums aktindsigt afslører, at Ole W. Sørensens stilling slet ikke blev opslået, som ansættelses-cirkulæret kræver: Ledige stillinger og lønnede hverv i staten skal besættes efter offentligt opslag.” Men stillingen blev aldrig slået op.

DTU oplyser, at rektor Pallesen i 2006 bad et privat headhunter-firma om at finde en direktør til kemi-instituttet.

Men det var ulovligt, for godt nok er der en passus i ansættelsesbekendtgørelsen om, at der i undtagelsestilfælde kan ske ”kaldelse”, når man har en oplagt kandidat, men det kan ikke siges at være tilfældet i DTU-sagen, hvor Rektor altså bad et rekrutteringsfirma om at finde en kandidat.

Ansættelsesudvalg var proforma

At der ikke var opslag forklarer måske, hvorfor et nedsat ansættelses- eller bedømmelsesudvalg var pro-forma, og aldrig fik kandidater at vælge imellem. Pallesen præsenterede simpelthen Sørensen som eneste kandidat og rektor fastslog, at her var den nye institutdirektør. Udvalget fik en kort ansættelses-samtale. Men udvalget fik aldrig nogen ansøgning eller Sørensens CV at se.

FORSKERforum er blevet nægtet aktindsigt i Ole W. Sørensens ansøgning, formelt med henvisning til, at den indeholder oplysninger om private og økonomiske forhold (offentlighedslovens 12 stk.1).

Pallesens opfindelse og Pallesens problem

Pallesens ulovlige ansættelse uden opslag eksponerer rektor Pallesens personlige ansvar i sagen, fordi det viser, at Sørensen er Pallesens opfindelse. Og det betyder, at Pallesen vil gå langt for at beskytte den kritiserede institutleder.

Pallesens egenhændige headhunting og udnævnelse af Sørensen gør, at institutlederens fiasko også bliver Pallesens. Derfor har Pallesen forholdt sig helt passiv, selv om han i lang tid har kendt til voldsomme samarbejdsproblemer. Og da trivselsundersøgelsen viste, at de ansatte gav institutlederen dumpekarakter, førte det bare til en to-årig ”handlingsplan”, som de ansatte kalder ”Bare ord”.

Nu hersker der total tavshed omkring instituttet. I kølvandet på balladen om trivselsundersøgelsen og på FORSKERforums omtale, refererede en lektor den ringe bedømmelse af institutdirektøren i INFORMATION og TV-Lorry. Men i dag vil den pågældende ikke udtale sig.

Videnskabsministeriet tavs

Det er Videnskabsministeriet, som er tilsynsmyndighed for Pallesens ulovlige forvaltning. FORSKERforum har spurgt Videnskabsministeriet, hvilke konsekvenser Pallesens ansættelse uden

opslag vil få. *Suspenderer det Sørensens ansættelse? Skal den slås op igen? Eller nøjes man med at give Pallesen en fy-fy-løftet pegefinger med anmodning om, at det ikke sker igen?*

Men i ministeriet afventer man at besvare dette spørgsmål med henvisning til, at der for flere uger siden er stillet Folketingssspørgsmål om sagen. Og ministeriet vil ikke svare, før Folketinget har fået svar.

Videnskabsministeren er bl.a. spurgt, ”om det er i overensstemmelse med hhv. forvaltningsloven og universitetsloven, når medlemmer af et ansættelsesudvalg ikke har fået forelagt en ansøgers ansøgning, men at Rektor egenhændigt udpeger en ansøger” (spm. 75).

j

Ole Winneche Sørensen

Har Sørensen en fup-MBA

I researchen på sidste nummers Scientology-artikel støttede FORSKERforum på, at Ole W. Sørensens CV ikke findes offentligt tilgængeligt. Mens hans medarbejdere på kemi-instituttet har både CV og publikationslister, så findes de ikke for chefen.

DTU afviser aktindsigt i Sørensens CV, fordi det angiveligt hører til ”private – herunder økonomiske – forhold”.

Da FORSKERforum spurgte til Sørensen ledelses-baggrund fortalte han, at han har en MBA-grad fra Henley Business College. Det er en grad fra Reading Universitet, som kan tages på distance i København, og som pt. koster 128.000 kr. for første trin.

Men rigtigheden i Sørensens MBA-grad kan ikke verificeres. Henley Business-college vil ikke udlevere oplysninger, om hvor og hvornår Sørensen er gradueret, uden at FORSKERforum har studienummer eller Sørensens fødselsdato. Og Sørensen selv vil ikke bidrage til opklaringen:

”Du må selv researche dine skrivelser”, svarer han på FORSKERforums forespørgsel.

DTU oplyser, at Sørensens eventuelle MBA-grad ikke er finansieret af DTU.

Lukkede DTU-reaktor etikkursus?

Nej, det gjorde jeg, efter praj fra rektor, forklarer institutdirektør

"Det er mig, der har besluttet at nedlægge de to kurser i 'Filosofisk Biologi', som blev varetaget af DTUs studenterpræst. Rektora-tet blander sig ikke i, hvilke kurser der åbnes og lukkes", lyder institutdirektør **Per Langaa Jensens** forklaring på, at DTU pludselig nedlagde et kursus i bio- og teknologi-etik. "Årsagen var, at studenterpræsten ikke var egentlig ansat med kontrakt. Og selv om han afholdt kurserne frivilligt og gratis, så var han altså uden klart ansættelsesforhold og havde fx ingen ansvarlig - og den slags er vi ved at normalisere, så derfor blev kurset nedlagt".

Men studenterpræsten er tilsyneladende en populær etik-underviser, for en student undrede sig højt over 'fyringen' i studenterbladet KRYDSFELT: "... ingen kan med rette sige, at disse kurser er irrelevante for ingeniørstuderende af hvilken som helst kategori. Det faktum at kurserne ikke længere udbydes, står alene tilbage uden en ordentlig begrundelse. Så hvor er argumenterne", spurgte hun og fortsatte: "Er det virkelig rigtigt, at rektoratet lukker kurser ned ...?"

Hovedpersonen, studenterpræsten, vil ikke udtale sig.

Institutdirektør: Rektors henvendelse ikke et pålæg

Men det var ikke rektor som dikterede nedlæggelsen, forsikrer institutdirektør Langaa: "Det var mig, som besluttede at nedlægge kurserne".

Det skete helt uden indblanding fra rektor Pallesen? - spørger FORSKERforum.

"Ja, det vil sige, at på et tidspunkt kom rektor til mig og sagde, at vi skulle have normaliseret ansættelsesforholdene. Og han

henledte så opmærksomheden på studenterpræstens kursus, som var blevet eksponeret via en forside i DTUavisen. Det syntes han, jeg skulle tænke over, og det gjorde jeg så, hvorefter kurset blev nedlagt. Men rektors henvendelse opfatter jeg bestemt ikke som et pålæg. Det var bare en snak mellem to personer i ledelsen", forklarer institutdirektøren.

Har præsten selv været i kontakt med Rektor om sagen?

"Præsten bad Rektor om et møde. Og Rektor bad mig om at deltage for at jeg kunne forklare, at det var mig som havde taget beslutningen".

Nogle gange efter reglerne - andre gange ikke

"Problemet er, at vi bliver bestormet med tilbud om gratis seminarer m.m. fra firmaer. Og derfor er det nødvendigt at vi får standardiseret, hvem og hvordan den slags kan afvikles. Og i den oprydning kom studenterpræstens kursus altså i klemme. Det har intet med religion eller kursets indhold at gøre", forklarer institutlederen.

Er det lovligt at nedlægge et kursus uden at det har været igennem studienævnet?

"Det ved jeg ikke - jeg har kun været institutdirektør i halvandet år. Men nedlæggelsen skete efter aftale med studienævnsformanden", forklarer institutdirektøren.

Men hvis studienævnet skal beslutte oprettelse, så skal det vel også beslutte nedlæggelse?

"Det kan godt være, at der er lavet en fejl der, jo", siger han. "Men det er da min forventning, at studienævnet beslutter oprettelse af et sådant kursus, for det er et godt kursus som er relevant for DTU-studerende, og så regner jeg da så inderligt med, at studenterpræsten søger stillingen. Men jeg kan jo ikke garantere, at han får den; det skal jo over et ansættelsesudvalg".

Men hvis kurset - som gav studenterne 5 ECTS-point - havde løbet i årevis uden problemer, hvorfor ansatte I så ikke bare studenterpræsten?

"Økonomistyringen fungerer ikke så godt, så jeg vidste ikke, om vi havde pengene. Og vi kunne jo ikke ansætte uden opslag".

Kan du ikke høre ulogikken: At I nogle gange henviser til reglerne, og andre steder så bryder I dem?

"Joe, det kan jeg da godt se ...", slutter Langaa Jensen.

"Som journalist, der har dækket klimaspørgsmålet i mange år, er jeg overbevist om, at 2009-konferencen i København er et gennembrud for forskerne. For første gang oplever jeg, at der blandt forskerne er konsensus om alarmerende klimadata. Alle er enige om, at det står meget slemt til - der er uenighed om, hvor slemt - og at der er behov for omgående handling, hvis det ikke skal få uafvendelige konsekvenser for klodens tilstand, temperaturstigninger og havhøjde m.m.", siger **Paul Ray Beck Brown**, der som mangeårig Guardian-journalist dækkede den videnskabelige klimakonference: Global Risks, Challenges & Decisions i København d. 10-12. marts, hvor ca. 2000 forskere fra hele verden deltog.

KLIMA-KONSENSUS

"Jeg oplevede konferencen som et gennembrud. Der er konsensus om den alarmerende tilstand og det har givet forskerne en ny selvtillid, så de tør stå åbent frem med budskabet. Konsensus betyder, at forskerne kan tale så autoritativt, at det er svært at modsige med andet end irrationelle eller følelsesmæssige argumenter. Det er første gang, jeg har været til den slags konferencer, hvor forskerne kom ud af skallen og ikke talte kedeligt om problemet af frygt for at komme i lange disputer med klimakrise-benægttere eller det politiske establishment".

Lomborg er død

På kongressen blev der gang på gang henvist til, at ifølge FNs klimapanel IPCC er der 90 pct. sikkerhed for, at den globale opvarmning hovedsagelig er menneskeskabt, og at kloden er på vej mod katastrofe, hvis der ikke laves drastiske indgreb. Og denne konsensus har skabt en ny situation:

"En god indikator på klimadebattens nye tilstand er, at en person som Lomborg nu tages med et skuldertræk. Han har da en fræk og charmerende måde at føre sig frem på, og han tror på, hvad han siger. Desværre har han været en gave til klimaskeptikerne i for mange år. Men i den videnskabelige verden opfattes han som crazy og utroværdig", siger journalisten.

"Lomborgs problem er, at hans påstande ikke har naturvidenskabelig bund. Læg mærke til, hvordan han systematisk har modificeret sit synspunkt i de seneste mange år. Hvor FNs klimapanel taler om 90 pct.s sandsynlighed for, at klimaændringer er menneskeskabte, så bevæger Lomborg sig i de sidste 10 pct. Og nu prøver han tilmed at hægte sig på debatten ved at tale om, at der er gået forretning i at udråbe klima-alarmer - og at udråbe sig som offer, fordi han ikke er inviteret til denne konference. Som

Klima-forskernes kick-start

rende, og klimaforskerne har særligt ansvar for at holde verdens politikere fast, mener engelsk klima-journalist

Klimaforskerne kunne provokeres af klimakongressens sponsorer – her Maersk Oil, som sælger fossilt brændstof.

om det er videnskaben, som har skabt klima-problemerne! Men heldigvis går der længere og længere imellem, at han citeres i seriøse sammenhænge”.

Og når jeg siger, at videnskaben har et særligt ansvar, så skyldes det, at den står med den rationelle dokumentation, men ikke mindst, at der er nogle som skal lægge pres på politikere.

Journalist Paul R. B. Brown

FNs 2007-rapport var en øjenåbner

Brown siger, at det er bemærkelsesværdigt, at inden for bare to år er den politiske klimaskepsis blevet afløst af Regeringers ”neogrønne politik”, bekymring og planer om ”grøn vækst” m.m.

”For to år siden var der politikere, som lavede ’tvivlsforhaling’, dvs. at på trods af, at en mere og mere enig videnskab fortalte om indikationer på global opvarmning, så udsatte de en stillingtagen til, hvad der må gøres, fordi indgreb kan få alvorlige følger for vores livsførelse. Derfor var det en helt almindelig manøvre at så fortsat tvivl og kræve yderligere undersøgelser. Lomborg var

en del af den manøvre”, siger Brown.

”Men FN’s klimarapport fra 2007 var en øjenåbner. Dens dokumentation var så overvældende, at det var umuligt selv for indædte klima-benægttere at ignorere den. Og man skal heller ikke underkende, at Bush-administrationens ultrakonservative politik nu er borte. Det har givet videnskaben en ny autoritet og selvtillid”, siger han.

”Men det har også givet videnskaben et meget stort ansvar. Stort set mange klimaforskere er enige om, at hvis der ikke gennemføres dramatiske miljøindgreb inden 2015 – dvs. om seks år – så er der stor risiko for, at klodens tilstand vil forværres på en irreversibel måde. Og når jeg siger, at videnskaben har et særligt ansvar, så skyldes det, at den står med den rationelle dokumentation, men ikke mindst, at der er nogle som skal lægge pres på politikere. De gør nemlig ikke noget uden pres, for de er bange for at udfordre deres vælgere ved at fortælle, at vi må lægge vores livsformer radikalt om”.

Klimaforskere og medierne

Og som klima-journalist har han levet med at være lavprioriteret og at skulle kæmpe for at få sit stof i avisen:

”Chefredaktører har ingen særlig interesse i planetens tilstand – de skal sælge nyheder. Lige nu er klimastof hot-news, fordi der er alarm-tilstand. Men mediebrugere vil i det lange løb helst have feel-good –nyheder, så klimatilstanden får svært ved at holde sin nyhedsværdi. Så her har klima-forskerne et dilemma: Hvis de ikke dramatiserer, så får de svært ved at komme på med alarm-budskabet”, forklarer han.

”Seriøs journalistik om klima skal i det hele taget igennem en tragt: Først skal det tilpasses den redaktionelle linie – som er bestemt af ejerforholdet. Så skal det igennem journalister, der har grundighed og moralsk mod til at skrive de svære historier. Og så skal det igennem journalisters dovenskab; der er en tankegang om, at historier ikke må være sværere end at de kan forklares i et par punchlines. Men så enkel er klimaproblematikken ikke”.

jø

Klima-topmøde i december

På KU-klimakongressen var der en understrøm i korridoren af diskussioner af, hvad politikerne mon kan blive enige om ved decembers klimatopmødet i København. Optimisterne håber på, at politikerne kan blive enige om standarder og foranstaltninger, som griber ind i CO₂-udledningen. Pessimisterne frygter, at stormødet vil gå til i kvoter som i Kyoto-aftalen, som var været resultatløs, fordi der bare handles med kvoter på tværs af landegrænser. Pessimisterne frygter også, at topmødet vil strande på et slagsmål mellem de rige og de fattige lande om, hvem der skal bære byrden.

Og så debatterede man, hvordan klimaspørgsmålet fortsat kan være klodens vigtigste dagsorden, der kan holde sig i mediernes og befolkningens bevidsthed.

”Efter FN-klimapanels rapport har emnet fået voksende opmærksomhed og medietalen er blevet meget mere seriøs og der er kommet mere af den –og det er godt”, konstaterer konferencens *organizer*, **professor Katherine Richardson**. ”Og da FN-rapporten allerede er forældet skal der nok komme nye alarmerende data frem, som vil have mediernes interesse. Men vi klimaforskere skal passe på ikke at overdramatisere, for så risikerer vi at miste seriositet og mediernes interesse. Om det er muligt at opretholde mediernes interesse i det lange løb, ved jeg ikke. Og lige nu skal klimaet jo konkurrere med omtalen af krisen i verdensøkonomien...”

jø

Alle data peger på, at klodens tilstand er meget alvorlig, og at politikerne må gøre

Der var ikke mange gode nyheder på KUs klimakongres, som blev afholdt 10-12. marts.

Jo, for KU var det gode, at aldrig er universitetet blevet *brandet* så positivt, tilmed sammenknyttet med statusuniversiteter som Cambridge og Oxford og Peking og Yale m.fl. (i IARU-sammenslutningen). Og jo, for klimaforskerne var der også den gode nyhed, at de for første gang oplevede konsensus om klimaets alvorlige tilstand. Og det gav en understemning af *eufori* – som klimaskeptikere vil kalde sekterisk forførelse – blandt deltagerne. En konsensus satte sit præg på Bella Centrets sessioner og snakken i mellemgangen:

FNs klimapanel rapport fra 2007 fastslog som et faktum – *så tæt som videnskaben nu kan komme det* – at der er 90 pct.s sandsynlighed for, at den globale opvarmning hovedsagelig er menneskeskabt. Med andre ord, at der er 90 pct. krav om, at vi og politikerne gør noget nu for at redde kloden...

Havene stiger: 18, 100 eller 190 cm inden 2100?

Og på konferencen der var såmænd også konsensus om, at FN's klimapanel analyse allerede er forældet, for de senere års data har vist, at klimaændringer går meget hurtigere end panelet antog. Panelet antog, at havene kan stige 18-59 cm inden år 2100. Men nu peger data på, at selv om der sker en opbremsning i CO₂-udledningen kan vandstanden stige 100 cm. Og en meget velan-

skrevet tysk professor, **Stefan Ramsdorf**, loftede sløret for upubliceret forskning, som peger på, at havene kan stige med op mod 190 cm inden år 2100.

Og mens klimapanelet fastsatte et mål CO₂-begrænsningspolitik med 50-pcts reduktion inden 2050, så kloden kan lande på to graders temperatur-stigninger som maximum, så talte mange forskere for, at reduktionen må være 80 pct. for at være virkningsfuld. Alligevel vil politikerne til decembers klima-konference måske lande på standarder, der holder sig inden for et 3-graders-kompromis-maximum.

"Men sådan er spillet ikke, for når vi forskere taler om to grader, så er det en absolut øvre grænse. Og jeg kan jo i øvrigt ikke garantere offentligheden, at de to grader er et sikkert skøn. To-grader er ikke-sikkert", sagde Ramsdorf – fulgt af klapsalver – på konferencens afsluttende plenum-session. Ramsdorfs chef på Potsdams Klimaforsknings-institut supplerede efterfølgende med, at temperaturstigninger på 5 gr. slet ikke er et urealistisk scenario, og det vil bringe klodens tilstand helt ud af kontrol.

Statsministeren: Kan klimaforskerne så blive enige ...

At transformationen fra forskernes budskab til virkelighedens politik er et spil op til klima-topmødet i december i København, viste den danske Statsministers melding:

"Altså, vi politikere har brug for nogle faste pejlemærker, ikke *moving-targets*. Og nu siger Ramsdorf, at to graders-målet ikke er nok, dvs. at vi ikke kan stole på FN-panelets anbefaling? Hvilken platform skal vi politikere så arbejde ud fra? Nu synes jeg, at den videnskabelige verden skal nå til enighed med sig selv ...", sagde **Anders Fogh Rasmussen**.

Statsministerens udspil kunne ses positivt som en konstruktiv udfordring af de 2000 klimaforskere.

Tvivlsforhaling

Men pessimister kunne frygte, at han dermed fortsætter den politiske "tvivlsforhaling". I mange år har politikere sagt, at der ikke er sikkerhed for at temperaturstigninger er menneskeskabte, og der savnes flere data. Nu kan det siges med stor sikkerhed, men så bruger politikerne en ny "tvivlsforhaling", nemlig at forskerne må finde målfaste og sikre data på, hvor slemt klimaet vil få det, for før kan politikerne ikke handle ...

"Nej, jeg tror ikke det er tvivlsforhaling", tolker oceanograf-professor **Katherine Richardson**, der som konferencens vært optrådte diplomatisk som ukuelige optimist: "Jeg tror ikke længere, der findes politikere, som skriger efter nye data. Politikerne har forstået, at situationen er dødalvorlig. Men ordvekslingen mellem Statsministeren og Ramsdorf var lidt underlig, for den forplumer på sin vis, at situationen er alvorlig, uanset hvad. Men når Statsministeren så beder om enighed blandt forskerne, tolker jeg det som frustration fra politisk side over, at der ikke ligger nogle faste standarder, som politikerne kan arbejde efter".

Hun tilføjer, at personligt mener hun, at forskerne skal bakke om standarder, som svarer til 2-graders strategien.

Blød kongresudtalelse

På kongressen var der konsensus om, at tilstanden er alvorlig, med divergerende skøn på hvor alvorlig. Men langt de fleste kunne formentlig følge Stefan Ramsdorf, når han konstaterede, at vores livsform fører til CO₂-udledninger her og nu, som bliver en voksende byrde, mere eller mindre uregerligt alt efter hvor drastiske politiske indgreb, politikere blive enige om.

Og i hovedsessionen med LSE-økonomiprofessor Nicholas Stern, konstaterede denne, at risikoen ved ikke at lave klima-indgreb hurtigt kan få katastrofale konsekvenser. Og der blev talt åbent om, at hvis politikere ikke gør noget drastisk inden 2015 –

Lomborg spræller endnu

"På trods af, at KU har sagt, at man ville lave en videnskabelig konsensusvurdering, så har arrangørerne kun inviteret et lille udsnit med ekstrem holdninger blandt de flere tusind forskere, som har bidraget til FN's klimapanel rapport", udtalte Bjørn Lomborg før klimakongressen.

Og da klimakongressen så var slut lavede han et frontalt personangreb på kongressens organizator Kathrine Richardson. "Ingen synes at have bemærket, at kongressens slutdokument i al væsentlighed er blevet skrevet af Richardson og hendes sekretariat, inden konferencen overhovedet begyndte, og at dokumentet overhovedet ikke er godkendt af de mange deltagende eksperter", sagde Lomborg og fortsatte: "Måske burde vi finde andre og bedre løsninger end til stadighed at forsøge at forsøge at skræmme politikerne til at lave stadig større reduktioner?" (POLITIKEN 22.marts).

Lomborg var tilsyneladende fuldstændig uanfægtet af den konsensus, som bl.a. lå bag, når formanden for FN's klimapanel under konferencen havde kaldte Lomborgs seneste indsigelser mod klimaforskningens seneste advarsler for "such nonsense".

Og Lomborg har da fortsat diskrete støtter og sponsorer, som giver ham mulighed for at optræde som gøgeunge blandt de hellige klimaforskere. Selv om statsminister Anders Fogh og Regeringen er holdt op med at sende Lomborg foran sig for at udbrede klimaspekis, så forhøjede Regeringen diskret en hidtidig bevilling på 2,5 mio. kr. med ekstra 5 mio. (2009-finansloven) til Lomborgs Copenhagen Consensus-center. Centret skal bruge pengene på "at belyse fordele og omkostninger ved forskellige mulige løsningsmodeller ved en international klimaaftale".

e: Stormvarsel

re noget meget snart, lød budskabet på KUs klimakonference for forskere i marts

(Foto: Jens Nygaard Larsen/Scapix)

Ocenograf-professor Katherine Richardson taler ved afslutningen af klimakonferencen mens Statsministeren lytter

altså om seks år – så forpasser man en gylden mulighed.

Men kongresudtalelsen nævnte ikke årstal. Den konstaterede bare, at det er ”nød-

vendigt effektivt at nedbringe klimaskadelige aktiviteter hurtigt”. *Men hvorfor satte udtalelsen ikke årstal på for at lægge pres på politikerne?* – lyder spørgsmålet til formand

for klimakongressens videnskabelige styregruppe, Katherine Richardson:

“Det er rigtigt, at mange forskere sætter 2015 som måltal, men en klimakongres vil have svært ved at fastsætte en sådan bastant dato, uden at det skal ud i peer-review! Med et fast årstal gør forskerverdenen sig sårbar, for hvem kan sige, om det er 2015 eller 2020 eller noget helt andet? Hovedsagen er, at udtalelsen konstaterer, at det er en dødalvorlig situation, og det er en opfordring til, at politikerne gør noget snarest muligt”, siger hun.

“Vi har data på verdensklimaets tilstand og pålidelige forudsigelser, som fortæller, at indgreb i vores energi-forbrug og –ressourcer er absolut nødvendige. Vi har de økonomiske instrumenter, vi har nogle af teknologierne og andre er på vej. Så politikerne har i mine øjne ingen undskyldning for ikke at gøre noget nu ...”

jø

Klimaforskning eller politik?

KUs arrangement var organiseret som den hidtil største kongres for klimaforskere – over tre dage, med 58 forskellige sessioner i Bella-centrets kroge. Der deltog over 2000 forskere:

Formand for Kongressens videnskabelige styregruppe **Katherine Richardson**: “Afsættet var 2007-rapporten fra FNs klimapanel, hvis kvalitet og status i øvrigt kan måles på, at den fik Nobelprisen! Men dens resultater er faktisk 4-5 år gamle, så mange på kongressen kunne bidrage med opdateringer – og de viste, at udviklingen af jordens klimasystem følger ”worst-case scenario”, beskrevet af FNs klimapanel hvad angår havvandsstigninger og ismelting. Men på kongressen forsøgte vi at fokusere på det, vi kunne være enige om, i stedet for at skændes om detaljer”.

Men Richardson kom selv til at mærke, hvor politisk sensitivt klimaspørgsmålet er, da hun før kongressen blev citeret i den engelske avis, The Guardian, og disse udtalelser blev udlagt som at kongressen ikke først og fremmest var videnskabelig, men lavet for

at påvirke alverdens politikere. Hun blev derefter beskyldt for at politisere:

”Det var en mistolkning. Hvad jeg sagde var, at kongressen ud over at være videnskabelig, skulle tilstræbe at tale og diskutere så klimaspørgsmålet også kunne forstås af almindelige mennesker. Og heri ligger der selvfølgelig også ambitioner om at påvirke den politiske beslutningsproces, hvis forskningen har et vigtigt budskab, ja. Men påvirkningen var ikke hovedformålet”.

Klimaforskernes pres på politikerne

Men er det ikke klimaforskernes rolle at holde politikerne til dagsordenen, så de ikke bruger tiden til overspringshandling ved klimatopmødet i december?

”Jeg tror ikke, at forskerne får en særlig stor rolle i forbindelse med topmødet. Vi forskere har leveret data og værktøjskasser, og så er det op til politikerne at tage beslutninger på samfundets og borgernes vegne”, svarer hun.

”I et demokrati skulle det jo ideelt set være

befolkningerne, som pressede deres politikere til klimaindgreb, fordi risikoen ved passivitet er uacceptabel! Og jeg mener ikke, at forskernes rolle er at spille vagthunde over for, hvad politikerne prioriterer og beslutter. Vi forskere skal fremlægge data og fakta og løsningsmuligheder. Og i tilfældet klimaet altså konkludere, at der er store risici forbundet med ikke at gøre noget, og politikerne skal beslutte, om de vil løbe den risiko...”, fortsætter hun.

”Men vi forskere har da en moralsk forpligtelse til at bringe vores viden ud i den offentlige debat, så samfundet kan bruge den. Hvis politikerne derfor vedtager klimaindgreb, som er helt utilstrækkelige eller forkerte, så har forskere da en forpligtelse til at udtale sig om det ud fra deres fagkundskab. Hvis vi ikke gør det, vel at mærke efter bedste faglige overbevisning, så har forskerverdenen da spillet fallit”.

jø

Regeringens neo-grønne politik

Så sent som for et par år siden var den danske Regering klimaskeptikere: Politikerne var ikke overbeviste om, at klimaændringerne var menneskeskabte, hvorfor der blev sået tvivl om politiske indgreb overfor miljøet ville virke. Men FN-klimapanelets rapport fra 2007 med forudsigelser af vandsstandsstigninger i vores levetid, ændrede opinionen.

Og pludselig lancerede regeringen en neo-grøn politik, "grøn vækst". Regeringen har foreløbig afsat et trecifret millionbeløb til energi og klima fra Folketingets Globaliseringspulje.

Da Statsministeren kort tid efter bekendtgjorde, at en (endnu) større del af Globaliseringsmidlerne kunne afsættes til den grønne strategi, protesterede Folketingets opposition dog: "Hold dine grønne fingre væk fra Globaliseringspuljen, som ikke bare skal spændes for Regeringens grønne vækst" (Altinget 18.11.2008).

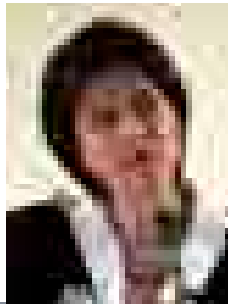
Kort tid efter inviterede videnskabsministeren erhvervslivet til "et tættere samarbejde om en grøn forskningsstrategi som reaktion på de faldende private investeringer i forskning" (Pressemeddelelse 11.12.2008).

Trods disse udmeldinger hersker der stor usikkerhed i forskerverdenen over, hvad 'grøn vækst-strategien' egentlig går ud på:

"Jeg kan ikke forklare dig, hvad Regeringen konkret lægger i 'grøn vækst'. Jeg er forsker, jeg er mere interesseret i at belyse, hvad vi er ved at påføre vores planet ...", svarer prodekan Katherine Richardson, KU.

j

Det kræver en stærk mave ...

VOXPOP

Professor Katherine Richardson er biologisk oceanograf og som sådan også klimaforsker. Hun er prodekan for formidling på KUs Naturvidenskabelige Fakultet, men har i det seneste halve år været beskæftiget som hovedansvarlig for KUs store klimakonference, som løb af stabelen 10-12. marts.

Hvor tænker du bedst?

"Når jeg er på togter på havet. Jeg var meget med på Galathea, og har været på to togter i løbet af det sidste år. Selv om man arbejder meget intenst, så skal man ikke bekymre sig om at lave mad og gøre rent. Og ellers er man meget alene med sig selv, med tid til at tænke og læse og få gode ideer. Man skal kunne lide sig selv, for at tage på disse togter", svarer hun. "Men jeg tænker i øvrigt også godt i flyalarm – der er ikke noget som distraherer ..."

Hvilke fagbøger har betydet mest for dig?

Aktuelt har jeg lyst til at nævne "**Hot, Flat, and Crowded – why we need a green revolution**" af Thomas L. Friedman (2008) for sin superspændende tværvideenskabelig fremstilling af natur, økonomi og geopolitik. Jeg forærede den i julegave til alle mine søskende.

Men den mest betydningsfulde bagud – uden at det skal virke alt for selvgladt – er underligt nok en, jeg selv er medforfatter på: Springer m.fl.: "**Global change and the earth system - a planet under pressure**" (2004). Jeg skrev selv om havet, men den tvang mig til at læse om andre felter, atmosfæren, earth-science osv.

Hvad skal der til at blive god på dit fagområde?

"For at være havforsker skal du have en stærk mave – for at tåle søgang! Og som i al forskning nysgerrighed. Jeg elsker havet og har siden jeg var lille pige villet vide, hvordan det virker. Og så er der også et vist element af tilfældighed, for senere forelskede jeg mig i havets bitesmå planter, som var uinteressante for andre, for de er primitive i deres udformning. Men nu forstår man, at de er en af nøglerne til at forstå klimaudviklingen".

Findes der tabuer på dit fagområde?

"Det kan jeg ikke komme i tanke om, nej. Men der har da været et tabu, som handlede om, at kvinder ikke kunne komme til søs. Da jeg var ung forsker i England søgte jeg om at komme med til Antarktis, men fik nej. British Antarctic Survey tillod ganske enkelt ikke kvinder at tage med, og jeg kan nævne masse af eksempler, hvor man ikke kunne komme med på togt, fordi mænd og kvinder kunne dele kamre'.

Selv om jeg ønskede at blive havbiolog fra jeg var ti år, gik det heldigvis aldrig op for mig, at det på det tidspunkt ikke var et kvindefag. Så var jeg måske ikke blevet oceanograf.

Hvor slapper du bedst af?

"I vores ødegård i Sverige. Det er et lille sted, uden særlige vedligeholdelseskrav, så der har jeg ikke dårlig samvittighed, men kan tillade mig ikke at lave noget, omkring et bål eller med et glas rødvin. Derhjemme bor vi i et gammelt hus, hvor noget altid skal skrues sammen eller skures ...

Har du nogen hobbyer?

"I de senere år har vi genoptaget bridgespillet, i venskabsturneringer. Det er et tænkespil, hvor du altid kan blive bedre.

Og så har vi en dejlig hund og mountainbikes – selv om de har været ude af brug i denne tid, hvor det er mørkt både morgen og aften.

Hvad ville du gøre, hvis du var Videnskabsminister?

"Gud forbyde det – jamen, jeg vil hellere være forsker end politiker. Men hvis det endelig skulle være, så ville jeg sørge for, at jeg og forskerverdenen oplevede, at vi arbejdede på samme hold, og at der ikke var så meget konflikt.

Jeg har arbejdet under andre ministerier, og vi har været uenige, men der var alligevel en forståelse af, at vi var på samme hold. Sådan er det ikke på forskningsområdet, og det forstår jeg ikke rigtigt – men som altid når der er konflikter, er der dog nok fejl på begge sider, altså både hos ministeriet/ministeren og hos forskerne.

Hvad ligger der på dit natbord lige nu?

"Sjovt du spørger i dag. Du fanger mig lige mellem to bøger. I morges blev jeg faktisk færdig med den tredje Stieg Larsson, "**Luftkastellet**"; jeg har slugt dem i rækkefølge. Men i aften går jeg i gang med "**Dinosaurens Fjer**" af Sissel Jo Gazan.

Fødevareministeriets førte hånd?

Var Fødevareministeriet inde over, da rapport i sidste fase skiftede prioriteringer?
– lyder spørgsmålet efter turbulent afleveringsforretning i december

Det er travlhed i karrusellen de sidste fjorten dage før 'sektorforskerne' i DJF i Foulum / AU og Fødevareøkonomisk Institut / KU skal færdiggøre en rapport "Landbrug og klima" om landbrugets bidrag til reduktion af CO₂-udledninger – "konsekvensanalyser for landbruget af EU's energi- og klimapakke".

Afdelingschef Alex Dubgaard fra KUs FOI og professor Jørgen E. Olesen fra AUs Jordbrugsfakultet afleverede et udkast til rapport – "den endelige version" hedder det i følgebrevet i november. Her udpeges tre virkemidler, som efter ti måneders udredningsarbejde udpeges som de "særligt interessante", når landbruget skal reducere sit CO₂-udslip.

Men en uge efter foreligger der pludselig fem virkemidler i en "allersidste version", som ministeriet så sender ud til kommentar i arbejdets følgegruppe, der ud over de to forskere består af tre embedsmænd fra Fødevareministeriet.

Efter gennemsyn i følgegruppen er et af de fem virkemidler pludselig reduceret til fire. Det virkemiddel, som trækkes ud i sidste øjeblik, handler om, at kvægavlere kunne tilsætte fedt i foderet, så kreaturerne ikke bøvser/prutter så meget CO₂. Men det vil koste de danske mælkeproducenter et trecifret millionbeløb, så det er ikke populært i landbruget.

Og her er det da påfaldende, at inden for fjorten dage kan antallet af anbefalinger veksle fra 3 til 5 til 4. Hvordan udvælgelsen foregår, kan virke vilkårlig, men det virkelige problem er jo, at det endelige antal bliver til i en forhandling med ministeriet.

Miljøjournalist
Kjeld Hansen

Miljøjournalist: Fødevareministeriet sad med i maskinrummet

Miljøjournalist Kjeld Hansen har søgt aktindsigt i rapportens tilblivelse og bagefter beskrevet det kaotiske forløb som et eksempel på den "politisering", som sektorforskningen er udsat for i kontroversielle sager (kronik i POLITIKEN 9.marts):

"Antallet af virkemidler kan virke pedantisk. Men det er vel ret afgørende, hvilke virkemidler forskerne foreslår, da det enten kan koste skatteyderne millioner til nye støtteordninger eller landbruget millioner til CO₂-begrænsning. De foreslåede virkemidler er politisk helt centrale", siger Kjeld Hansen.

"Og her er det da påfaldende, at inden for fjorten dage kan antallet veksle fra 3 til 5 til 4. Hvordan udvælgelsen foregår, kan virke vil-

kårlig, men det virkelige problem er jo, at det endelige antal bliver til i en forhandling med ministeriet, og det siger sig selv, at der her kan foregå 'politisering'. Og det er da åbenbart suspekt, at vi ikke bagefter kan få at vide, hvad der reelt foregik da virkemidlerne blev udvalgt. ..."

Han mener ikke, at er tilfældigt, hvem der er opdragsgiver og sidder med i maskinrummet, mens rapporten og især dens konklusioner bliver til. Det er en kontorchef i Fødevareministeriet – det politiske niveau – som har defineret opgaven, og som sammen med to andre embedsmænd sad med i den følgegruppe, der skulle godkende rapporten.

Men du har da ret i, at i den ideelle verden havde det været hensigtsmæssigt, om det faktiske – teknik og tal – var kontrolleret af tidligere, så vi forskere så kunne sidde i et lukket rum for os selv og drøfte de endelige konklusioner.

Miljøjournalist
Alex Dudgaard

Forskerne: Os som prioriterede

Afdelingsleder Dubgaard forklarer om baggrunden for udskiftningen af virkemidler, at der ikke findes faste beløbsgrænser for, hvornår et virkemiddel kan betegnes som "omkostningseffektivt", så afgørelsen måtte blive skønsmæssig. Og forskerne blev altså i sidste øjeblik enige om, at der kun skulle være fire virkemidler.

For en lægmand ser det meget turbulent og vilkårligt ud, når konklusionen inden for de sidste fjorten dage opererer med hhv. 3, så 5 og til sidst 4 virkemidler? - spørger FORSKERforum de to forskere bag rapporten.

"Om der er 3, 4 eller 5 er jo ikke afgørende. Der er 3 gennemgående virkemidler i de tre slutversioner af rapporten, og så ender vi forskere med at anbefale 4, samt en 'potentielt interessant'. Du kan sige det på den måde, at der er tre faste og to usikre – og vi er fortsat i tvivl om de to sidste. At vi er i tvivl er jo ikke suspekt, for forskere kan jo ikke være 100 pct. objektive", svarer afdelingsleder Alex Dubgaard.

Var følgegruppen slet ikke inde over disse prioriteringer i konklusionsfasen??

"Nej følgegruppen var ikke inde over. Det var os udredere, som prioriterede. Vi spørger ikke ministeriet om vores konklusioner, som står ene og alene for vores egen regning".

Du siger, at følgegruppen var ikke inde over? Men opdragsgiveren – følgegruppen – fik jo de tre slutudkast tilsendt?

"De skal da have lov at kommentere, at komme med tekniske kommentarer og rette faktuelle fejl, hvilket de faktisk gjorde vedrørende nogle afgiftssatser. Men jeg kan garantere dig, at de ingen indflydelse havde på vores prioritering af virkemidlerne".

Forskerne: Ministeriet blandede sig ikke i prioriteringen

Men ministeriet har faktisk muligheden for at blande sig: Hvordan kan offentligheden så være sikker på, at ministeriet ikke blandede sig?

"Jeg kan jo kun sige, at det ikke er sket, men dokumentere det, kan jeg jo ikke".

Men er det ikke en systemfejl, at et ministerium har muligheden for at kommentere?

"Nej, man kan ikke lave rådgivning for myndigheder uden at være i dialog med dem om, hvad der er brug for. Men de må aldrig få indflydelse på metoden og konklusionen".

Men du siger, at ministeriet fik de allersidste udkast til gennemsyn, så er der jo både teknik'alities og konklusioner på spil?

"Det var kun fordi vi havde travlt. Vi skrev med ryggen mod muren rent tidsmæssigt. Men ministeriet blandede sig som sagt ikke i konklusionen om virkemidler", svarer Dubgaard. "Men du har da ret i, at i den ideelle verden havde det været hensigtsmæssigt, om det faktiske – teknik og tal – var kontrolleret af tidligere, så vi forskere så kunne sidde i et lukket rum for os selv og drøfte de endelige konklusioner".

DJF bevillingsafhængig: 60 pct. fra Fødevareministeriet

Fødevareministeriets ret til at sætte sig i maskinrummet kommer af, at ministeriet betaler gildet, mener Kjeld Hansen. AUs jordbrugsfakultet får 60 pct. af deres bevillinger fra Fødevareministeriet til at udføre "forskning og myndighedsrådgivning" (i 2008 452 mio. kr. ud af totalbudgettet på 704 mio.).

Denne økonomiske afhængighed gør DJF følsom overfor ønsker fra rekvirenten, især i en tid hvor Regeringen vil konkurrenceudbyde bevillinger og hvor "myndighedsopgaver" ikke længere behøver at udføres i 'sektorforskningen', men hvor (efter årsskiftet) Fødevareministeriet fx også kan placere opgaver hos private konsulentfirmaer som fx COWI.

Projektet "Landbrug og klima" blev dog særskilt afregnet med 542.794 kr. til KUs FOI på KU.

ja

Se næste side ...

Sektorforskere: Løgnagtig sens

Journalisten: Forskerne lod Fødevareministeriet politisere deres rapportering. Så

"Til kontrakten mellem 'sektorforskerne' og Fødevareministeriet er knyttet et ti siders bilag. Det rummer alle væsentlige konklusioner, der skal med i rapporten", påstod miljøjournalist Kjeld Hansen i sin gennemgang af tilblivelsen af rapporten "Landbrug og klima".

Den påstand er kernen i en bitter strid med rapportens ophavsmænd, afdelingsleder **Alex Dubgaard** og professor **Jørgen E. Olesen**, som siger: "Det er en løgnagtig påstand, konspirationsteorier og sensationsjournalistik".

Miljøjournalisten beskylder de to for at lade Fødevareministeriets embedsmænd politisere tilblivelsen af deres rapport. Men de to forskere går til modangreb og beskylder miljøjournalisten for at bruge aktindsigt i processen til at mistænkeliggøre forløbet: "... men heller ikke her finder han skygge af belæg for, at Fødevareministeriet har blandet sig i analyserne eller i konklusionerne – af den enkle grund, at en sådan indblanding aldrig har fundet sted".

Og når Kjeld Hansen insinuerer, at der er sket politisering af konklusionerne via "forhandlinger", svarer de: "Et sådant materiale findes imidlertid ikke af den simple grund, at ministeriet ikke har blandet sig i forskergruppens konklusioner og anbefalinger".

Og til Kjeld Hansens påstand om, at korrespondancen mellem forskerne og Fødevareministeriet peger på ministeriel styring af projektet, siger forskerne at denne bare handlede om "at afklare, om de foreslåede virkemiddelanalyser dækker det videnbehov, som Fødevareministeriet har i relation til EU's klima- og energi-pakke".

(INFORMATION) skal til en vis grad være undskyldt, al den stund (man) er blevet bundet en historie på ærmet af den professionelle landbrugsrevser Kjeld Hansen, som altid er god for en ny konspirationsteori.

Den slags er altid underholdende og hører helt sikkert hjemme på INFORMATIONs bagside. Hvis (INFORMATION) mangler stof til 'Ugens bommert' skal jeg gerne levere ham en liste med Kjeld Hansens fejltagelser".

**Fødevareminister
Eva Kjer Hansen
(INFORMATION 21.marts).**

Stridspunkt: Reduktion af husdyrbestanden eller ej

I selve kommissoriet stod, at der skulle undersøges 15 virkemidler i rapporteringen, hvoraf et var at undersøge reduktion af CO2-udledning ved "reduktion af husdyr-

bestanden (kvæg og svin)". I den afleverede rapport fortæller beregninger faktisk, at det samfundsøkonomisk vil være det aller mest fornuftige, at dansk landbrug reducerede antallet af husdyr, især svin.

Men til andres store overraskelse blev det ikke en af anbefalingerne, konstaterer Kjeld Hansen: "Med samfundsøkonomiske briller er det decideret mærkeligt, at de ikke foreslår en svine-reduktion, når de nu selv påpeger, at det ville være det mest effektive. Svinebruget har kørt med underskud i ti år. Samfundet ville altså tjene penge ved at reducere svineproduktionen; når den er tabsgivende, bidrager den jo ikke skatteindtægter".

Det drastiske forslag om at reducere antallet af husdyr er tidligere fremført af medicinprofessor Ole Færgemann, som ligefrem kaldte det "censur" fra Fødevareministeriets side, når reduktionen ikke var listet som virkemiddel. Men censur og indblanding blev afvist af Dubgaard og Olesen. De marginaliserede Færgemann, fordi han ikke har "beskæftiget sig videnskabeligt med husdyrproduktion eller økonomi".

De to forskere: Begrænsning i svineproduktion, ja eller nej

Til ideen om reduktion af husdyrbestanden siger de to forskere, at den "ikke kan rubriceres entydigt pga. beregningsusikkerhed og modstrid mellem nationale og globale hensyn". De to konkluderer om svinereduktion: "Fra en samfundsmæssig synsvinkel er det mere hensigtsmæssigt at gribe direkte ind overfor landbrugets forurening, og så lade produktionen tilpasse sig ad den vej. Men det (forslag, red.) har altså været en stor skuffelse for Kjeld Hansen" (replik 18.3).

Kjeld Hansen ikke har forstået rapportens økonomiske beregninger, siger de.

Og så henviser de i øvrigt til, at den nuværende lavkonjunktur i svinepriserne formentlig er forbigående, for indtjeningen har svinget kraftigt de sidste 25 år, men i gennemsnit har branchen haft en væsentlig bedre indtjening end landbruget som helhed: "Derfor vil det på længere sigt heller ikke være gratis at reducere svineproduktionen i Danmark, men rapporten viser, at det samfundsmæssigt er en særdeles god ide at gribe ind overfor svineproduktionens udledning af drivhusgasser". Endelig er det jo sådan, at hvis Danmark reducerer svinebestanden, så vil andre lande overtage produktionen og de vil måske ikke have CO2-reduktion i produktionen ...

Men den holder slet ikke, replicerer Kjeld Hansen: "Deres argumenter minder om politisk ønsketænkning. De siger jo, at den langvarige krise i svineproduktionen snart vil gå

over. Ud fra almindelig sund fornuft bevæger de sig langt uden for deres fagområde. Det er ikke bare udokumenteret – det kan ikke engang sandsynliggøres".

Miljøjournalisten: 'Systemafgrænsninger' lagde rammen

Men at der ikke kommer forslag om reduktion i husdyrholdet hænger måske sammen med selve kommissoriet for opgaven, mener Kjeld Hansen. Af kommissoriet fremgår nemlig, at antallet af virkemidler ikke må medføre nedgang i landbrugsproduktionen. Det er helt centralt for Regeringens politik. Det var Fødevareminister Eva Kjer Hansens binding af projektet og de to forskere, når der fx i projektbeskrivelsen står: "Scenarierne søges opstillet, således at tiltag med mindst driftsmæssig og driftsøkonomisk påvirkning anvendes i størst mulig udstrækning for at opnå de målsatte CO2-besparelser".

Jeg problematiserer, at i selve kontraktudformningen, i projektbeskrivelsen og i analyseprocessen er der indlagt forhandlingsforløb, som giver et ministerium vid mulighed for 'politisering'.

**Miljøjournalist
Kjeld Hansen**

Miljøjournalist Kjeld Hansen har søgt aktindsigt i hele sagen. Og herudfra læser han, at der i kontrakten ('projektbeskrivelsen') ligger så mange metodiske bindinger ('systemafgrænsninger'), at rapportens konklusioner stort set var dikteret på forhånd: "Der er nogle klare bindinger på metode og beskrivelse af problemet. Og for at give et eksempel på, hvordan systemafgrænsningen virker, så skulle analysen baseres på 'samfundsøkonomiske optimeringsprincipper' på nationalt niveau. Det betyder på dansk, at svinefoder som dyrkes og transporteres fra de varme lande ikke medregnes. Eller at 80 pct. af produktionen eksporteres, bl.a. til Fjernøsten. Og det siger sig selv, at det får husdyrproduktionen til at fremstå mindre CO2-belastende, end den virkelig er. Og når forskerne er pålagt bestemte 'systemafgrænsninger' – dvs. pålægges at lukke øjnene for negative belastninger – så bidrager det til, at de kan fravælge reduktion af kvægholdet som et virkemiddel".

De to 'sektorforskere' afviser den udlægning: "Det er løgnagtigt og grebet ud af luften, at kontrakten foregreb konklusionerne. Og Fødevareministeriet har ikke stillet nogen krav om afgrænsning af beregningerne".

ationsjournalistik

dan er fronterne i bitter strid om rapport

Forskere: Landbruget kunne ikke lide rapporten

Men for Kjeld Hansen er det oplagt, at ringen fra ministeriets stramme kommissorium til rapportens "politiserede" konklusioner bekræftes ved, at Fødevarerminister Eva Kjer Hansen i rapportens forord konkluderede, hvad der kunne løse landbrugets klima-

problemer: Mere biomasse i form af pileflis og halm og at husdyrgyllen skal omdannes til bioenergi. Men altså ikke et ord om mere fedt i foderet eller om at skære ned på produktionen.

Ministeren og landbruget fik deres vilje og drejebog i form af forskernes rapport. Og da hun dikterede de politiske løsninger i forordet

til rapporten, blev der også lukket for debat.

At der skete en politisk lukning af sagen, oplevede de to forskere imidlertid ikke. De bruger som bevis på rapportens uvildighed, at den efterfølgende blev kritiseret af landbrugsinteresser. Selv om reduktion af svineproduktionen altså ikke indgik blandt deres 4 oplyste virkemidler, men kun blev analyseret i rapporten, så reagerede interesseorganisationen Landbrugsrådet alligevel:

"Rapporten ... ser ligefrem en fuldstændig reduktion heraf som en samfundsøkonomisk gevinst. Der knytter sig dog væsentlige problemer til disse beregninger og de afledte konklusioner betvivles på det kraftigste", refererer de to forskere landbruget for at have sagt.

Kjeld Hansen: Forskere sovset ind i systemfejl

De to forskere bag CO₂-landbrugsrapporten er godt trætte af miljøjournalist Kjeld Hansen: De beskylder ham for at have skjulte dagsordener – fx miljøpolitiske – når han efterlyser reduktion i kvægholdet. Og her bruger han alle midler: "Insinuationer, opspind, fejlagtige citater og sammenblanding af hændelser".

Kjeld Hansen oplever deres skarpe reaktion på en helt anden måde: "Jeg påpeger nogle systemfejl i 'sektorforskningen'. Jeg problematiserer, at der er et uheldigt sammenfald mellem 'myndighedsbetjening' og bevillinger. Jeg problematiserer, at i selve kontraktudformningen, i projektbeskrivelsen og i analyseprocessen er der indlagt forhandlingsforløb, som giver et ministerium vid mulighed for 'politisering', idet ministeriet kan blande sig i såvel analyser som konklusioner. Jeg siger udtrykkeligt 'kan blande sig' for jeg har kun fundet indikationer på, at det sker, men vi ved det faktisk ikke – det kan ikke bevises! Men den usikkerhed er måske det største problem for 'sektorforskningens' troværdighed og uafhængighed", siger han.

"I stedet for at indgå i en diskussion af systemfejlen og det misforhold, det giver for 'sektorforskerne', så svarer de fornærmet og personligt igen. Det er foruroligende, at de reagerer så voldsomt, da min afdækning af sagen i virkeligheden er en kritik af Fødevarerministeriet og systemet. De to forskere jo bare blevet misbrugt. I mine øjne peger det desværre på, at de er helt sovset ind i systemet, når de forsvarer denne form for analysearbejde og ikke kan se det problematiske i gråzonen mellem forskningsanalyse og politiske magtinteresser".

jø

Se debatten: FOI.life.KU/Udredning

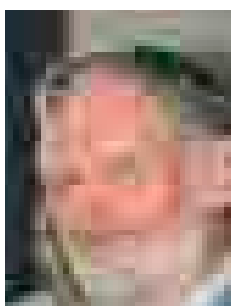
E-mail-misbrug eller tavshedspålæg

Prøvede DMU-direktør Henrik Sandbech at disciplinere kritiske forskere

Henrik Sandbech var som direktør for sektorforskningsinstitutionen DMU kendt som en meget håndfast leder, som ikke efterlod nogen tvivl overfor sine forskere om, hvem der førte taktstokken (FORSKERforum 198). Det håndfaste har tilsyneladende ikke ændret sig, efter at DMU i januar 2007 blev fusioneret med Aarhus Universitet. INFORMATION afslørede en sag, hvor direktøren har prøvet at true forskere til at holde kritik tilbage.

Da seniorforsker Mette Jensen og fire kolleger i sommeren 2008 luftede deres faglige-etiske betænkelighed overfor at Cheminova solgte farlig kemi i Brasilien, som er forbudt i EU, så blev hun kaldt til kammeratlig samtale hos DMU-ledelsen. Hun og de andre havde misbrugt DMUs email-system, og at der ville komme en notits på deres personalesag.

Men da hendes e-mail-sondering viste, at 128 ud af 140 kolleger delte hendes betænkeligheder, skrev hun et åbent brev om betænkelighederne til rektor Lauritz Holm-Nielsen. Straks blev hun kaldt til samtale hos direktør Henrik Sandbech, som beskyldte hende for at 'fremture' ved at bruge data erhvervet på en illegitim måde (nemlig via DMUs mail-system). Og kort tid efter varslede DMUs ledelse så en advarsel: Hvis hun ikke fremover fulgte DMUs 'interne retningslinier', så ville hun blive fyret. FORSKERforum har forgæves bedt DMU om at få udleveret de 'interne retningslinier'.

Og i den standende debat om universitetsreformen er det vigtigt for mig at understrege, at alle medarbejdere ved DMU/AU naturligvis har ytringsfrihed til at udtale sig på egne vegne

Henrik Sandbech

DJØF: Hvad var den reelle begrundelse?

Men e-mail'en var en skinbegrundelse, svarede DJØFs jurister på Mette Jensens vegne, for DMUs 'interne retningslinier' er uklare, så varslingen var et forsøg på at lukke munden på kritiske forskere. DMUs interne retningslinier siger, at brugen af e-mails principielt er forbeholdt arbejde, men privat brug af e-mail

er i et beskedent omfang acceptabelt.

Og DJØF savnede en konkret begrundelse for, at netop Mette Jensens e-mail-brug var et ikke-acceptabelt privat brug. *Var det indholdet eller var det omfanget, der var problemet?*

DJØFs jurister: Privat eller arbejdsmæssigt?

DJØF-juristernes intervention fik DMU-ledelsen til at trække advarslen tilbage – officielt med en figenblads-undskyldning om, at Mette Jensen havde korrigeret en enkelt formulering i sit offentlige indlæg.

Sandbech har ikke forklaret, om fyrings-truslen blev trukket tilbage, fordi den var usaglig.

Til INFORMATION benægter Sandbech bagefter, at sagen har noget med ytringsfrihed at gøre: "Og i den standende debat om universitetsreformen er det vigtigt for mig at understrege, at alle medarbejdere ved DMU/AU naturligvis har ytringsfrihed til at udtale sig på egne vegne".

Sandbechs formulering "på egne vegne" går i forlængelse af DJØFs protest mod varsel om en advarsel. Sandbech havde nemlig beskyldt Mette Jensen for at misbruge DMU navn ved at underskrive sin kritik til rektor med anførelse af hendes titel, arbejdsplads og kontaktoplysninger.

Men det var hun i sin fulde ret til, konstaterede DJØFs jurister. Såvel som privatperson og som DMU-medarbejder udtalte hun sig nemlig på egne vegne og ikke på vegne af DMU. Og som offentlig ansat har hun i øvrigt ret til at fremføre kritik af forhold i relation til arbejdspladsen – Cheminova – uden først at anvende de interne systemer, såsom ledelses- eller samarbejdssystemet, sagde DJØF-juristerne med henvisning til Justitsministeriets retningslinjer.

Og ledelsen må i øvrigt ikke – ifølge Grundlovens bestemmelser om ytringsfrihed – indføre censur, dvs. lægge hindringer i vejen for den ansatte, fx i form af særregler om at en ansat skal indhente tilladelse hos chefen for at få ytringer godkendt, for man siger noget.

Grønnegaard: Problem i sektorforskningens kultur

Sandbech fastholder, at sagen ikke har noget med ytringsfrihed at gøre: "Ledelse kan sagtens forenes med ytringsfrihed".

Men i forhold til den konkrete sag kalder forvaltnings-professor Jørgen Grønnegaard Christensen det for vås: "DMU-direktør Henrik Sandbech har slet ikke forstået reglerne for offentligt ansattes ytringsfrihed". Og sagen om Mette Jensen viser nogle af "de problemer, der er med at integrere sektorforsk-

ningsinstitutioner i universiteterne. Ledelsen på DMU har tydeligvis nogle forestillinger om, hvordan tingene fungerer, som er helt fremmede for universitetsverdenen".

Seniorforsker Mette Jensen fortæller, at DMUs ledelse siden har omgærdet hende og sagen med "tavshed".

jø

Rektor: Aparte sag

Handler denne sag om misbrug af intern mail eller om ytringsfrihed? – lyder spørgsmålet til rektor Lauritz Holm-Nielsen.

"I mine øjne handler den i hvert fald ikke om ytringsfrihed. Jeg bakker helt op om Sandbechs udredning i sagen".

Men hvor mange advarsler har AU haft om misbrug af emails?

"Ingen, så vidt jeg ved".

Det er altså en usædvanlig sag - ville du have truet med en advarsel for e-mail-misbrug?

"Jeg truer ikke medarbejdere. Og Sandbech og DJØF fik jo løst sagen, uden at der blev udløst en advarsel", svarer rektor. "Selv oplevede jeg sagen dengang som noget aparte, for det var første gang, jeg fik et 'åbent brev' og jeg undrede mig da over, at brevskriveren ikke henvendte sig på andre måder", forklarer rektor.

Det lyder nærmest som om du helst var fri for offentlige debatindlæg og helst klarede den slags af bag lukkede døre?

"Nej, sådan skal det slet ikke forstås, for jeg går ind for ytringsfrihed og optimal åbenhed. Men jeg syntes måske, at et åbent brev ikke er den klogeste måde at lancere en kvalificeret debat på".

Rektor: Jeg beskytter ikke chef i gråzone

Har Rektor indskærpet forskernes ytringsfrihed – både som forskere og som privatpersoner – over for Sandbech?

"Jeg har ikke indskærpet noget som helst. Vi har været igennem en mindre ordveksling om denne sag. Og jeg har da bemærket mig, at Sandbech har sagt, at han opfatter tiden efter DMUs fusionering som en læreproces og at han har lært af den".

Det lyder som om du beskytter en af dine chefer som har været ude i en gråzone?

"Jeg skal beskytte alle mine ansatte, inklusive brevskriveren. Og jeg beskytter ikke Sandbech mere end andre ..."

DMU-analyse forsinket i måneder

I november annoncerede Aarhus Universitet, at universitetet ville lave en undersøgelse af forretningsgange og af kvalitetssikringen af myndighedsrådgivningen på DMU. Universitetet forsikrede, at undersøgelsen ikke var udløst at den store ballade om DMUs omdiskuterede rapporter om opløjning af brakjord (se FORSKERforum 218, oktober 2008).

Universitetet annoncerede, at analysen ville være færdig ved årsskiftet 2008, men nu er det overskredet med flere måneder: Og siden er DMUs direktør løbet ind i ny turbulens med 'email-ytringsfriheds'-sagen, så behovet for en analyse er ikke blevet mindre.

Det forlyder nu, at AU arbejder på nogle principper for universitetets håndtering af 'myndighedsopgaver' og retningslinier for arbejdet, offentliggørelses-procedurer m.m.

"Den er forsinket, og kommissoriet har ændret sig. Dels har Rektorkollegiet sat en udredning i gang. Og dels er der også den igangværende Uni-evaluering 2009 at tage hensyn til. Jeg ved ikke, hvornår vores kommer - vi tager den tid, der er nødvendig for at få den rette proces, debat og beslutninger. Men jeg forudser, at der kommer noget drypvis fra årsskiftet", forklarer Søren E. Frandsen, AU-prorektor for det strategiske område.

Rektorkollegiets hvidbog om universiteternes håndtering af "myndighedsbetjening m.m." forventes færdig efter påske.

Udenrigsministeriet: 'Intellektuelle frihed' ikke truet på DIIS

Sagen om DIIS's udredning om de danske EU-forbehold, som blev påstået politiseret (se FORSKERforum 217-218), skaber stadig politiske dønninger.

I december kaldte et internationalt evalueringspanel DIIS organisation og procedurer for "højt usædvanlige efter internationale standarder". Det var især det, at DIIS-forskernes udredninger skal godkendes af bestyrelsen, som har tre politisk udpegede medlemmer, der skabte løftede øjenbryn. Udvalget problematiserede om dette var hensigtsmæssigt for "uafhængig" forskning, og foreslog indirekte, at peer-review skal afløse denne bestyrelsesgodkendelse (FORSKERforum 221)

Men det ser DIIS-bestyrelsen ingen grund til. Og det gør Udenrigsministeren heller ikke:

I Europaudvalget besvarede Udenrigsministeren en række spørgsmål, hvor han henviser til, at "selvom konstruktionen er usædvanlig, så har ingen medarbejdere indikeret, at de nogensinde har følt sig begrænset eller presset af bestyrelsen til at tilpasse deres konklusioner til en politisk dagsorden eller på forhånd give konklusioner" (Europa-udvalget, spm.70). Og ministeren henviser til, at ekspertpanelet "ikke er blevet bekendt med eksempler på, at den intellektuelle frihed skulle være truet på DIIS i forbindelse med forskning eller udredninger" (spm.71).

Men det svar tilfredsstillende langtfra Enhedslistens Per Clausen. Han spørger, hvordan Udenrigsministeren kan læne sig op af at der ikke er indikationer, når evalueringspanelet ikke fik forelagt og heller ikke undersøgte eventuelt "bevismateriale" på, at DIIS's forbeholdsrapport var kompromitteret ("spm.108). Og han spørger ministeren, om det er en graverende mangel, når komiteen ikke undersøgte sådanne indikationer på kompromittering? (spm.109), og hvorfor komiteen ikke undersøgte en offentligt kendt mail fra forskningsleder Ian Manners? (spm.110).

Stor spørgeskemaundersøgelse om dine arbejdsvilkår m.m.

Halvdelen af fagforeningernes medlemmer og af FORSKERforums læsere modtager før påske et spørgeskema pr. e-mail, som de bedes besvare. Skemaet er sendt både til universitetslærere og 'sektorforskere'.

Der ønskes en opdatering af data, hvad angår arbejdstid, ekstern finansiering, oplevelse af forskningsfrihed og universitetslov, styrker eller svagheder i det nye ledelsessystem, holdninger til undervisning, fusioner m.m.

Der er stillet spørgsmål som

- Arbejdstid: Hvor stor en del af din tid har du i gennemsnit anvendt til hhv. forskning, udredning/myndighedsbetjening, undervisning, formidling, administration m.m. (gn.snit i timer pr. uge)
- Hvor mange ansøgninger om eksterne bevillinger har du været med til søge om i 2006-08?
- Er du enig i følgende udsagn: 'Jeg har svært ved at nå mine arbejdsopgaver'.
- Er du enig i følgende udsagn: 'De ansatte ledere har været en forbedring, fordi de har overtaget noget af det administrative arbejde'
- Er du enig i følgende udsagn: 'De ansatte ledere har ikke forbedret arbejdspladsen, fordi der tages beslutninger hen over hovedet på os'
- Er du enig/uenig i følgende udsagn: 'For ti år siden var der for mange nulforskere på universitetet'
- Til universitetslærere: Er du enig/uenig i følgende udsagn: 'Der er for mange undervisere, som ikke prioriterer deres undervisning højt nok, fordi de interesserer sig mere for forskning'
- Til sektorforskere: Fusionerne har været en forbedring, fordi de har frigjort mere tid til forskning

Hensigten med undersøgelsen er primært at få belyst det menige forskersamfunds oplevelse af de omfattende reformer, som regeringen har gennemført i perioden 2003-09. Resultaterne vil blive offentliggjort i FORSKERforum. Data vil også i anonymiseret form blive overgivet til den internationale komite, som netop nu er ved at lave Uni-evalueringen 2009.

Respondenterne er sikret absolut anonymitet. Undersøgelsen gennemføres af konsulentfirmaet SYNOVATE (tidl. VILSTRUP), som i 2006 gennemførte en parallel undersøgelse for DM.

Red.

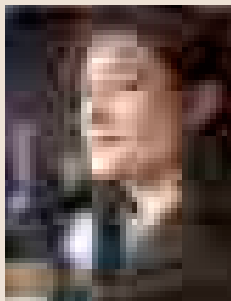
Pædagogisk bjergbestigning

Teorier skal indlejres som personlig erfaring hos de studerende – ellers ender den som dødt stof, siger Eva Boxenbaum fra CBS, der har vundet pris for sin innovative pædagogik på business

At teori og praksis skal kombineres, er en gammel travet i pædagogikken. Det er bare ikke nok. Hvis teorien ikke indlæres gennem personlig erfaring, der aktiverer følelserne, bliver den ikke et brugbart redskab. Så ender den som dødt stof, der ikke tages i brug næste gang, der skal navigeres i ukendt territorium. Det skal pædagogikken prøve at tage højde for.

Eva Boxenbaum er lektor i Organisations Analyse på CBS – Handelshøjskolen i København. Hun vandt i 2007 en pris for sine innovative undervisningstiltag, hvor hun har eksperimenteret med både webbaserede læringsteknikker, og med det hun kalder cases i "real time". Begge er forsøg på at finde løsninger på den fundamentale udfordring: *Hvordan gøres teorien instrumentel, så de studerende også vil tage den med sig videre ud i verden?*

"Det sjove ved at undervise er at engagere de studerende. Hvis du kan give dem en aha-oplevelse, så får de en påvirkning, som de kan bruge i lang tid. Det man lærer så tidligt i karrieren bliver hængende, og jeg synes det er skønt på den måde at få lov til at påvirke fremtidens erhvervsliv," siger Eva Boxenbaum.

Pointen med de innovative cases er at kaste studenterne ud i situationer, hvor de ikke har de rigtige svar. I de klassiske business cases kender du resultatet på forhånd, og så er det ikke nær så svært at bruge teorien.

Eva Boxenbaum

Farvel til facitlister

Problemet ved den gængse teori-indlæring og ved den traditionelle måde at koble teori og praksis er, at facit gerne er givet på forhånd. For eksempel i case-studier fra det virkelige liv, hvor der gerne arbejdes med afsluttede forløb.

Casen er kendt. Teorien er kendt. Og så gælder det blot om at få de to til at passe til hinanden. Resultatet er dødt stof, der ikke vil blive aktiveret i det virkelige liv. Ved at

arbejde med "real time" cases undgås det færdige facit.

En af disse "real time" cases drejede sig om salget af OMX – altså de fællesskandinaviske børser – der var i udbud. Børsen i Dubai og den amerikanske teknologibørs Nasdaq var inde i opløbet, og i Skandinavien var der ikke megen lyst til at blive solgt til Dubai. Sagen kørte i medierne, og i forbindelse med opkøbet kørte der en proces om, hvordan OMX skulle omstruktureres. De studerende skulle komme med forslag til, hvem der skulle købe og hvorfor, og de skulle præsentere deres løsning for en fiktiv bestyrelse.

Nervøse studerende

"Pointen med de innovative cases er at kaste dem ud i situationer, hvor de ikke har de rigtige svar. I de klassiske business cases kender du resultatet på forhånd, og så er det ikke nær så svært at bruge teorien. Her var de midt i det, og så var det straks meget sværere. Jeg kunne mærke, at de var mere nervøse end de plejer at være, men de arbejdede også mere intenst. Nogle kom ikke ud af nervøsiteten. Især de bachelorstuderende havde det hårdt. De er vant til at lede efter det, de opfatter som det 'rigtige' svar. Men også mine MBA'ere syntes, det var meget svært."

I forbindelse med fremlæggelsen af resultaterne, løb projektet ind i et problem. Cheferne i OMX turde ganske enkelt ikke være dommere i forhold til de studendes forslag. De var bange for, at det skulle slippe ud i pressen og at det, de sagde, ville blive tolket som signaler i forbindelse med den vanskelige handel. Til gengæld holdt en af topledterne et oplæg, hvor han fremlagde nogle facts og talte om de udfordringer, han stod overfor. Det var noget, der rykkede blandt de studerende.

Et andet eksempel på en simultan case foregik hos Novo Nordisk, der skulle udvikle en ny politik for social ansvarlighed, en slags tredje fase, hvor den sociale ansvarlighed skulle ud til de yderste led af organisationen: "De studerende bliver virkeligt tændt af den slags cases; man kan for eksempel se det af de spørgsmål, som de stiller til erhvervslederne senere hen."

Eksperimenter fra Google

Den innovative brug af webbaserede læringsteknikker var den anden del af begrundelse for, at Eva Boxenbaum fik sin undervisningspris.

Hun begyndte for en del år siden at bruge redskaber, som lå frit tilgængeligt på nettet.

Blandt andet i Google-universet. Med varierende held. Hun arbejdede blandt andet med 'google-notebook', et program der gør det muligt at samle ting på nettet og sætte dem ind i en virtuel notesbog – for eksempel med links og udvalgte citater fra hjemmesider. Eva Boxenbaum prøvede i forbindelse med gruppearbejde at få de studerende til at bruge det til at opbygge en materialesamling i fællesskab. Men den gik ikke:

"Nogle studerende tog det ikke seriøst. De begyndte at lege med det og uploade sider, som de sikkert syntes var sjove."

I samme semester eksperimenterede Eva Boxenbaum med 'Second Life' – et virtuelt rum, hvor man kan kreere sine egne organisationer – med rum og figurer, der interagerer: Men "det viste sig for svært at bruge i klasseværelset, fordi vi stødte ind i alle mulige firewalls".

Harvards Mount Everest

Men for nogle semestre siden fandt hun så en webbaseret simuleringsovelse, et spil fra Harvard Business School. De studerende bliver sat op i grupper med en leder i hver. Grupperne skal op på Mount Everest, og der er lagt forhindringer ind undervejs. De forskellige deltagere har forskellige profiler. En er fotograf og skal tage billeder. En anden er læge og skal sørge for at ingen bliver syge. En tredje er idrætsmanden, der gerne vil teste sin fysiske formåen. Personerne har deres egne mål og deres egne skjulte dagsordener:

"Spillet er tilrettelagt omkring asymmetrisk information. Der er en masse viden, som deltagerne ikke har om hinanden. For eksempel kan der være en deltager, som har astma, og som ikke vil fortælle om det. Eller der kan ligge en hemmelig agenda om at tjene 120.000 dollars ekstra ved at komme først på toppen. Lederen tvinges til at tage en række beslutninger og undervejs mod toppen bliver ledelsen evalueret af deltagerne. Men det spændende kommer til sidst, når de studerende får mulighed for at sammenligne deres resultater. De kan se, at der i en anden gruppe blev truffet andre beslutninger, og at det gav andre resultater. Hvad krævede det at nå toppen? Hvad gik galt undervejs og hvorfor? Lyttede lederen for meget, eller for lidt? Var ledelsen for demokratisk eller for topstyret? Og hvordan forholder det sig til litteraturen om forskellige former for ledelse?"

Farvel til anekdotisk beslutningstagning

Eva Boxenbaums erfaring er, at de studerende tager bedre fra på det teoretiske, når de har

indlært teorierne gennem personlig erfaring. Og hendes mål er at uddanne studerende, der som noget naturligt bruger teorien i samspil med deres egne personlige erfaringer:

”Mit mål er at få dem til at bruge teorier og forskningsresultater og at koble dem til deres egen erfaringsbase. Jeg synes alt for tit man ser, at teorien bliver efterladt tilbage på universitetet og at ledere handler nærmest anekdotisk ud fra deres egen personlige storytelling. Altså bygget på enkeltstående erfaringer”.

“

Jeg synes alt for tit man ser, at teorien bliver efterladt tilbage på universitetet og at ledere handler nærmest anekdotisk ud fra deres egen personlige storytelling. Altså bygget på enkeltstående erfaringer.

”Hvis man har været involveret i en virksomhedssammenlægning, hvor de oplevede, at en visionær leder fra den ene virksomhed trak den fælles virksomhedskultur i sin egen retning, så bygger de deres fremtidige forståelse af enhver virksomhedssammenlægning på den erfaring.

Og hvis det tilfældigvis var en amerikansk leder, så generaliserer de til en særlig forståelse af amerikansk virksomhedskultur, så de i fremtiden siger: Vi skal i al fald ikke overtages af en amerikansk virksomhed. Men det er for simpelt”, siger hun.

”Mit mål er at få dem til også at medtænke teori og forskningsresultater, der måske omfatter studier af 80 lignende virksomhedssammenlægninger. Men det kræver at de udvider deres personlige fortolkningsramme. Teori og forskningsresultater skal indlejres i deres egen erfaringsbase. Og her er det at spillene og vores ’real time’-cases virker, fordi der er et følelsesmæssigt engagement knyttet til læringsprocessen. Teorien bliver nyttig, når den bliver en del af den personlige erfaring.”

tkw

Rektorsøgning: Ikke kun

Der er mange ting, som RUCs bestyrelsesformand og det videnskabeligt valgte medlem

I efteråret 2007 måtte RUCs direktør gå, efter at han sammen med rektor Poul Holm i forsommeren 2006 i et fejlbehæftet "statusnotat" havde fremmanet krise. Pr. 1. juni 2008 trak bestyrelsesformand Dorte Olesen sig. I august 2008 gik RUCs omstridte rektor, Poul Holm, så efter to års ansættelse. Han havde bragt sig i uføre ved en egensindig ledelsestil, som skabte mistillid blandt de ansatte og i bestyrelsen. Og bagefter gennemførte RUC en spareøvelse, der udløste voldsomme studentprotester.

DOBBELT-INTERVIEW

Turbulens har der altså været nok af på RUC, og det er måske grunden til, at bestyrelsen uden held har søgt en ny rektor. I otte måneder har posten stået ledig (pt. besat af prorektor Henning Salling Olesen). Der kom ikke kvalificerede ansøgere nok i første runde, så nu er stillingen genopslået.

Er der ingen som tør, eller vil ingen have deres karriere og rygte ødelagt i en varm stol? – lyder spørgsmålet til det medarbejdervalgte medlem af bestyrelsen, **professor Helge Hvid**, og bestyrelsesformand **Christian S. Nissen**.

HVID: "Når kravet er en velmeriteret forsker med ledelseerfaring, så vrimler det ikke med kandidater. Og det er jo ingen hemmelighed, at der har været ballade om ledelsen i de seneste år. Det er dog blevet meget bedre, bl.a. er økonomien blevet mere gennemskuelig."

NISSEN: "Jeg har talt med folk fra andre universiteter om vanskeligheden ved at rekruttere folk til universitetets lederstillinger – og det er ikke kun RUC som har problemet. Der stilles krav om brede kvalifikationer både som leder af komplekse videns-institutioner og som 'anerkendt forsker'. Der er meget få som har kvalifikationer på begge områder. Og samtidig er det jo sådan, at det er en professions-faglig kultur, hvor ledere bliver nødt til at forlade deres forskning – og det holder måske nogle tilbage. Men vi har nu sat en proces i gang, hvor RUC i løbet af de kommende måneder regner med at besætte rektorposten."

RUCs image

RUC – som uforkortet bare hedder Roskilde Universitet efter en bestyrelsesbeslutning i november 2008 – blev oprettet i studentoprørets tid og blev forbundet med epokegørende undervisningsformer, en bred to-årig basisuddannelse i stedet for snævre professionsuddannelser, samt projekt-baseret gruppeundervisning. RUC fik da også ry for at være højborg for de venstreorienterede, men det er i det seneste årti gledet over i, at RUC har fået et godt image hos

arbejdsgiverne på grund af de studerendes anvendelighed.

Er det nu også det ry, som de to tænker på, da FORSKERforum beder dem om at udtrykke RUCs image i tre ord?

HVID (tænkepause): "Hvis du ser det ud fra gymnasieelevers eller de studerende synsvinkel så er det studiemiljø, engageret undervisningsform og god uddannelse".

NISSEN: "Disse pejlemærker er rigtige, hvis man beskriver, hvad der foregår. Men hvis du spørger omverdenen, så forbindes RUC med noget revolutionært, nytænkende og gammeldags. Og når jeg siger nytænkende og gammeldags samtidig, så skyldes det, at vi nærmest er blevet indhentet af vores egen succes. Derfor må RUC genopfinde sin radikalitet og flytte målpælene længere frem – også selvom det kommer til at udfordre de gamle sejre ..."

RUCs berettigelse

Men hvad er RUCs særlige berettigelse?

HVID: "Den gammelkendte tværfaglighed og problem-orientering. De studerende bliver 'sociale entreprenører' med faglig ballast, som lærer at få ting til at fungere. Det hører man også fra arbejdsgiverne. Samarbejde om projekter er jo blevet fremherskende på mange videns-arbejdspladser og her har RUC-kandidater et stort fortrin".

NISSEN: "Det er vores ambition, at RUC skal genoptage sin rolle som udviklingslaboratorium for højere uddannelse og forskning. Som et relativt lille universitet har vi den fordel, at vi kan handle hurtigere og gennemføre forsøg og eksperimenter, hvor omkostningerne er relativt begrænsede.

RUC er kendt for sin struktur med to årige basis-uddannelser, hvorefter der er brede valgmuligheder. Nu skal der traditionaliseres med treårig bachelor-uddannelse og en toårig kandidat-uddannelse?

HVID: "Vi taler ikke om det som et opgør med basisuddannelserne, nærmere en forlængelse af. Det er alt sammen affødt af Bologna-kravene om afrundede og sammenlignelige bachelor-forløb, og her har RUCs status været lidt uklar. Men fundamentalt er det vigtigste, at der er enighed om, at projekt-gruppeformen og den tværvidenskabelige tilgang vil blive bevaret. Men hver enkelt fagmiljø må så arbejde med sine justeringer – men læg mærke til, at ingen fagmiljøer taler for en traditionalisering".

Undervisning efter havnearbejder-model

Ved starten af universitetscentrene i Aalborg og Roskilde samt Handelshøjskolen CBS fik disse en noget lavere forskningsbevilling end de gamle universiteter. Samtidig er 'projekt-

gruppe'-arbejdsformen mere ressourcekrævende end traditionelle undervisningsformer på de gamle universiteter. *Det betød, at mange lærere på RUC oplevede, at de underviste og vejledte sig ihjel – at de forsømte forskningen og brændte ud?*

HVID: "Hovedproblemet er, at forskningsbevillingen er for lille. Alligevel er det forbavsende, at vi kan præstere en høj forskningsproduktivitet, så det er forkert at tale om udbrændthed. Men balancen mellem forskning og uddannelse må gøres bedre. Og så skal der gøres mere for at gøre det kolosale projektarbejde blandt de studerende synligt, fx ved at inddrage studenternes arbejde i forskernes arbejde i højere grad".

Man bør ikke drive universiteter efter en 'havnearbejder-model', hvor løstansatte bliver en buffer, som ryger ind og ud.

Christian S Nissen

Men hvad er RUCs interne plan til at forbedre forskningsvilkårene?

NISSEN: "Man bør ikke drive universiteter efter en 'havnearbejder-model', hvor løstansatte bliver en buffer, som ryger ind og ud. Det er fint med undervisningsassistenter og eksterne lektorer, men det er et problem, at der er en stor gruppe 'kulier' uden forskningsandel og pension. Internt er det strategien at øge andelen af fuldtidsansatte vip'ere ved en tilsvarende reduktion af deltidsansatte".

HVID: "Du får ikke mig som tidligere tilidsmand til at sige, at det er en opgave ansættelsesikkerheden for de hidtil fastansatte. Mange løstansatte hidtil ageret 'buffer', med stort ansvar i det daglige, men med stor ansættelsesusikkerhed, mod at de fastansatte til gengæld har haft ansættelsesgaranti. Det er i mine øjne ikke solidarisk. Jeg går derfor ind for, at RUC fastansætter flere på eksterne bevillinger – i et driftsmæssigt ansvarligt omfang – så kollektiviserer vi usikkerheden. Det er en slags gensidig forsikring blandt alle, som er ansvarlige for driften af RUC".

Instruktionsbeføjelsen

Universitetsloven er ved at blive evalueret, måske med henblik på revision. Videnskaberne Selskab har foreslået, at par. 17 stk. 2 med 'instruktionsbeføjelsen' ændres, så institutlederen kun 'i begrænset omfang' skal kunne pålægge en forsker forskningsopgaver – hvorved der lovmæssigt sættes grænser for indskrænkningen af forskeres forskningsfrihed. Men den ændring har RUCs bestyrelsesformand erklæret sig uenig i?

NISSEN: "Der vil altid være nogle som

RUC med et problem ...

af bestyrelsen er enige om. Men de er uenige om styringsmetoder og universitetslov ...

opfører sig uhensigtsmæssigt, og som ledelsen skal have en mulighed for at skride ind overfor. Der er på alle otte universiteter sikkert eksempler på, at ansatte institutledere har begået fejl. Men det var der sandelig også med deres valgte kolleger i det gamle system.

Min bekymring er – jeg siger det som gammel paragrafrytter – at den slags løses ikke med en ny paragraf i universitetsloven. Det vil blot medføre nye fortolkningsmuligheder og nye uenigheder. Her gang, der indføres en ny regel, så reduceres ansvaret for at opføre sig ordentligt og for at lederen skal optræde som regelfortolker. Løsningen er ikke paragraffer eller formalisering af checks and balances, derimod god ledelse og lokalt ansvar”.

Medarbejderen: Ikke kommandoledeelse

HVID: ”Her er jeg uenig med Nissen. Jeg er enig i, at der er behov for ledelse og koordination. Men god magtudøvelse foregår altid gennem balancer. Der skal være en slags magtdeling, så en leder ikke bare gennemtrumfer sin dagsorden. En ansat skal kunne sige fra og benytte sig af sin ret til fri forskning inden for sit fagfelt, som han er den nærmeste til at vurdere væsentligheder i.

God forskning og kreativitet kan ikke fremmes via kommandoledeelse. Og derfor er §17 stk. 2 med ’instruktionsbeføjelsen’ unødvendig. Man løser ikke problemer med paragraffer, men de ansatte skal have en knage at hænge deres forskningsfrihed op på. Det kunne måske gøres ved, at ledelsen bemyndiges til at lægge nogle retningslinier som forskningsledelse, uden at der tales om ’pålæg’ ...”

NISSEN: ”Jeg er faktisk enig, for beslutninger om prioriteringer skal ligge så tæt på forskningsmiljøerne som muligt. §17 stk.2 er uheldigt formuleret, fordi den fri forskning bliver residualen, der bliver tilbage som ’det frie valg’, hvis der er tid. Det ville være bedre med omvendt rækkefølge, så principet om den individuelle forskningsfrihed fastslås først”.

Valgte institutledere

Ifølge Universitetsloven udpeges institutledere, men nogle kræver valgte institutledere tilbage?

NISSEN: ”Dagens institutter har jo en størrelse som en mellemstor dansk virksomhed, og at lede den slags er ingen nebensgeschäft for amatører. Der stilles enorme krav, og loven og udpegningen er et forsøg på at professionalisere posten. Hovedproblemet er, at der mangler rekrutteringsbasis, som kun kan komme gennem en længere lederudviklingsperiode.

Jeg oplevede ikke i min tid som universi-

tetslærer de valgte ledere som udelukkende succes’er. Man valgte dem, som man var trykke ved, som ikke tog upopulære beslutninger. Og hvis valgte ledere virkelig var garanti for god ledelse, hvorfor bruges systemet så ikke i alle andre videns-institutioner?”

HVID: ”Tidligere var der mange gode ledere blandt de valgte, jeg var selv en af dem! Men politikerne afskaffede de valgte ledere uden at dokumentere, hvad der var problemet med dem”.

Tidligere var der mange gode ledere blandt de valgte, jeg var selv en af dem! Men politikerne afskaffede de valgte ledere uden at dokumentere, hvad der var problemet med dem.

Helge Hvid

Der skal være legitimitet om en leder

Akademisk virksomhed og universiteter ledes i høj grad af selvledelse og ny viden skabes af de kreative personer i systemet. For at understrege dette, så mister de ansatte ejerskabet og ansvarlighed overfor arbejdet, når selvledelsen ikke følges op af stor indflydelse på selve ledelsen, herunder valget af institutleder. Medansvaret bliver mindre; det bliver erstattet af en ’lønarbejder-tænkning’; at det er godt nok, at man bare passer sit arbejde. Det er mit hovedargument for valgte ledere, og jeg mener fint at det kan kombineres med krav om ’professionalisering’ af ledelsen.

Et andet argument er, at man kan frygte, at hvis ledelse bliver til en professionel gerning bliver det dårligere forskere, som trækkes ud og bliver ledere med økonomiske og organisatoriske færdigheder. Men det kan være farligt for prioriteringen af arbejdet, hvis man har ledere, som ikke er aktive i forskningsammenhæng. Tidsbegrænsede lederperioder kunne måske være en fordel, hvor sekretariatet så tog sig af det mere tekniske”.

NISSEN: ”Jeg er enig i det det vigtige i at give friheden til ’selvledelse’. Men det er svært at være leder i en vidensorganisation, og det er færdigheder som skal opdyrkes. Det handler om at give rum for ’god ledelse’, og det kan man ikke måle på, om lederen er populær,

for lederen skal også kunne tage optimale og upopulære beslutninger. Og det sikrer man ikke gennem valgte ledere ...”

HVID: ”En udpeget leder vil være integreret i opgaven og have legitimitet blandt de ansatte. Se hvor galt det gik med Poul Holm”.

Læg RUC og Aalborg sammen?

Hvorfor lægger man ikke bare RUC og Aalborg sammen, fordi de supplerer hinanden – og så ’volumen’ vokser?

NISSEN: ”Jeg er ikke sikker på, at fordelene ved de øvrige fusioner alle steder vil opveje ulemperne – heller ikke på det rent økonomiske område. Jeg mener i øvrigt, at folk som arbejder tæt sammen, også fysisk og geografisk bør sidde sammen”.

HVID: ”I en eller anden bureaukrathjerne lyder det da besnærende. Men man skal jo ikke bare lægge sammen for volumens skyld. Og den faglige fusionsgevinst vil ikke være stor – og hvor der er, arbejder vi da meget sammen allerede.”

jø

De markedsgjorte danske universiteter er et skræmmebillede i Spanien, Italien, Grækenland og Frankrig. Her har man gennem et halvt års tid oplevet universitetsbesættelser, demonstrationer og strejker rettet mod forsøg på at omforme og ensrette de frie universiteter.

Protesterne har deres udspring i svære økonomiske vilkår og deprimerende fremtidsudsigter for de studerende – og også for de yngre universitetslærere. Men protesterne retter sig også imod Bologna-procesen og Lissabon-strategien – der samlet set betragtes som EU's masterplan for at strømline og harmonisere og ikke mindst *markedsføre* europæisk forskning, undervisning og arbejdsmarked.

Og det er en farlig politik, som skal bremses før den gør ubodelig skade, lyder analysen fra **sociologistuderende Andreas Mulvad**. Han er initiativtager til den danske afdeling af "Reclaim Your Education" – et netværk af europæiske studentergrupperinger med repræsentanter fra 30 lande – som netop nu forbereder en koordineret protest mod EU's ministermøde om uddannelse, der finder sted i Louvain i Belgien i slutningen af april. Den internationale protest skal markere de studerendes modstand mod "kommercialisering af uddannelser og viden."

Danske studerende protesterede mod SU-beskæring

"Nu skal neoliberalismen på universiteterne ruller tilbage," siger Mulvad: "I 2003 var der desværre ikke nok opmærksomhed blandt de studerende om konsekvenserne af den ny universitetslov. Og studenterbevægelsen manglede i den periode et aktivistisk aspekt. Hvilket i øvrigt er ganske parallelt til den pasivitet, der prægede forskere og undervisere".

Men da en dansk skattekommission i januar foreslog, at de studerendes SU skulle beskæres fra fem til tre år, så kunne nogle danske studerende komme på barrikaderne. Og protesterne blev taget af bordet, for SU-beskæring turde Regeringen ikke udfordre vælgerne på:

Italien

Har siden efteråret været præget af den såkaldte "Onda Anomala" – abnorme/vilde bølge – en protestbevægelse opkaldt efter nogle uforklarlige tsunami-store bølger, der sommetider får skibe til at forsvinde på havet. Den netværksbaserede bevægelse er rettet mod Berlusconi-regeringens privatiserings bestræbelser på universitetsområdet – og mod forsøg på at ændre grundskolesystemet.

"Status i dag er, at Danmark er blandt de lande, der er nået allerlængst med at leve op til EU-aftalerne. Demokratiet er afskaffet og pengene taler. Først da de danske studerende blev truet på deres SU, lykkedes det at mobilisere til tre blokader. Det viser, at de danske studerende udmærket er klar over, at vi har en flexicurity-model der er værd at forsvare." (Flexicurity er ordkombinationen **flexibility** / **security**: En arbejdsmarkedsmodel med let adgang til ansættelse og firing, men til gengæld et sikkerhedsnet ved arbejdsløshed).

Bologna-proces i Barcelona

Flexicurity er der til gengæld ikke meget af i de sydeuropæiske lande, hvor de studerende føler sig voldsomt pressede af de reformer, der nu er på vej som følge af Bologna- og Lissabon-politikkerne.

Andreas Mulvad kender mest til forholdene i Spanien, hvor han tilbragte et semester på Universidad de Barcelona som udvekslingsstuderende. Her blev rektor efter protest-demonstrationer tvunget til at gennemføre en afstemning blandt 57.000 studerende om hvorvidt Bologna-processen

skal stoppes – hvilket 93 procent gik ind for. Stemmeprocenten var 18, hvilket dog skal ses i forhold til at kun 6 procent stemmer, når der er valg til rektor- og dekanposter.

I Spanien består en universitetsuddannelse af en fireårig bachelorgrad – de studerende betaler et mindre indskrivningsgebyr for hvert semester – og en et-årig master-overbygning, som koster penge – typisk 3000 euro for et år.

Bologna-processen harmoniserer uddannelserne efter 3+2 model – ligesom den, der af samme grund blev indført herhjemme for ti år siden. I Spanien var planen at indføre den som en 4+2 model, for at bevare den gamle spanske bachelor, hvor efter der skulle puttes to år oven i.

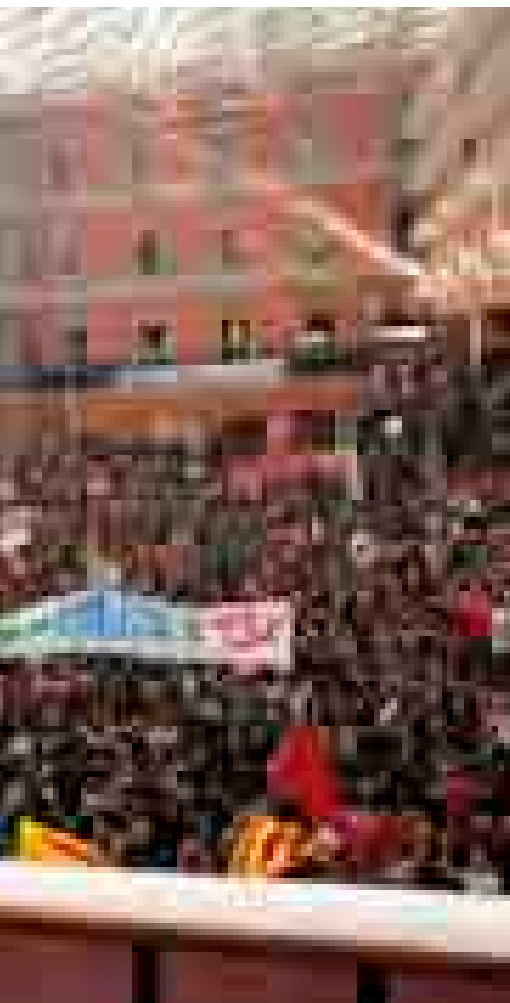
"Folk var rasende over, at de i harmoniseringsens navn nu skulle læse et år længere for at opnå samme merit – udover at de skulle betale for to år."

Krav om fremmøde

"Oveni kommer, at Bologna-processen kræver aktiv deltagelse af de studerende. Altså at der gives karakter efter om man møder op,

Reclaim your education

de sydeuropæiske på gaden i langt større antal og med flere motiver

Sådan ser det ud, når studenter protesterer i Barcelona.

ligesom på gymnasiet. Det favoriserer de studerende, som får penge hjemmefra af forældrene, fordi de ikke behøver at arbejde og kan koncentrere sig om studierne. Selv var jeg jo privilegeret som Erasmus studerende. Jeg kunne bare gå til demonstrationer, jeg behøvede ikke arbejde. Men det går ud over dem, der ikke har forældre til at betale. Alle vil jo gerne gøre det godt i fagene, skrive gode opgaver og gøre indtryk på deres lærere. Men når du har arbejde, er der ikke tid," siger Andreas Mulvad.

I Spanien er studenterne desuden meget opmærksomme på tendenserne til, at de offentlige universiteter markedsføres. Flere og flere penge kommer fra private fonde, mens de offentlige bevillinger udhules forklarer Andreas Mulvad: "Privatiseringen medfører tydeligvis at der er færre penge til det, man kunne kalde de kritiske fag, typisk indenfor humaniora og samfundsvidenskab."

I Italien, Grækenland og Frankrig ses samme fænomen, hvor protester mod Bologna og Lissabon-processerne er fremkaldt af protester mod levevilkår.

Universiteternes frihed og ansvar

Senest i Frankrig hvor den såkaldte "LRU" – loven om Universiteternes Frihed og Ansvar (**Libertés et Responsabilités des Universités**) har fået både studenter og yngre universitetslærere i harnisk mod "angrebet på universiteternes frihed".

LRU er en reform af universitetssystemet, der blandt andet omfatter nye bestyrelser, udpegede ledere og et tættere samarbejde med erhvervslivet. Protesterne har senest i marts i år – blandt andet i Paris - samlet demonstrationer med mellem 30.000-60.000 deltagere.

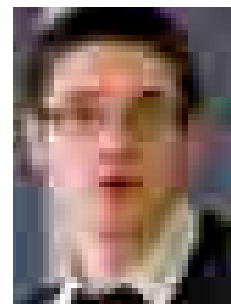
Andreas Mulvad mener, at protesterne i høj grad reflekterer de usikre udsigter på arbejdsmarkedet, som kendetegner både de unge vip'er og de kommende kandidaters situation. Men protesterne retter sig også mod EU's Lissabon-strategien om at skabe konkurrence på det vidensbaserede arbejdsmarked – hvilket i Frankrig ses som en del af den upopulære LRU-lov.

Protest-generator

"Spørgsmålet er, hvorfor de er så aktive i Sydeuropa. Hvorfor rykker vi ikke mere i Danmark – selvom vi jo ikke rykker mindre end de gør i fx Storbritannien, Norge, Holland og Belgien", spørger Mulvad.

Han mener, at der kan være to protest-generatorer: Dels **protesten mod privatisering**: Øget skævhed i adgang til uddannelse, indskrænkning af akademiske frihedsgrader, snæver tænkning i markedsnytte. Og dels **protesten mod prekarisering**: Øget jobusikkerhed og usikre levevilkår kombineret med forringede uddannelser.

"Når de protesterer i Sydeuropa handler det meget om usikre levevilkår. Det vi hører fra vores kammerater i Europa er at deres situation er langt mere usikker end i Danmark, hvor vi til en vis grad er beskyttet af flexicurity. Det er nemmere at få folk på gaden når kampen mod privatiseringen kobles med kampen for ordentlige levevilkår. Vi har ligeså meget at gøre oprør mod her i Danmark: Vi lever med en universitetslov, der er ekstrem i europæisk perspektiv – i forhold til hvor langt den er gået med hensyn til at fjerne indflydelse og medbestemmelse fra forskerne og de studerende. Hvor der tænkes fra uddannelse til faktura. Hvor uddannelsen skal retfærdiggøres i forhold til markedet. Når vi til april kræver universitetet tilbage, så gør vi det fordi vi har et legitimt krav på universitetets rum - universitetet tilhører dybest set os, der studerer og arbejder her og vi gider ikke finde os i, at der skal sidde en økonomisk bestyrelse med et eksternt flertal, der

Når de protesterer i Sydeuropa handler det meget om usikre levevilkår.

Andreas Mulvad

skal have ansvar for bundlinjen og som skal bestemme i hvilken retning der skal allokere midler. Danmark er virkeligt et skræmmebilede for andre i Europa," slutter repræsentanten for Reclaim Your Education.

tkw

Grækenland

Oplevede sidste år voldsomme protester efter politiets drab på en gymnasielev. Protesterne er stærke på universiteterne, der traditionelt har en meget stærk og aktivistisk studenterbevægelse. Grækenland er det eneste land i EU, hvor det står i forfatningen at universitetsuddannelser er offentlige og gratis. At ændre på det kræver, at der er flertal for det i parlamentet to perioder i træk.

"Det er underforstået i Bologna og Lissabon at man gerne vil opkræve brugerbetaling – men det står i forfatningen at man ikke må – derfor er Grækenland spydspids i kampen mod privatisering," forklarer Andreas Mulvad.

De græske unges levevilkår er i bund og arbejdsløsheden er meget høj. Som uddannet bachelor i Grækenland kan man sagtens komme til at gå for en løn på under 10.000 kroner om måneden:

"Derfor er Bologna-målsætningerne farlige, fordi de tager sigte på at få uddannet rigtig mange bachelorer, som er billige og generalister og dermed nemme at tilpasse til det fleksible arbejdsmarked."

I Grækenland har universiteterne i øvrigt status af asylområder. Polit og militær har ikke ret til at rykke ind på universiteternes område. Den særlige status blev givet i forbindelse med militærdiktaturets fald i 1974, hvor studenterne spillede en vigtig rolle.

Er politikerne bedre til at prioritere forskning

Videnskaben er til for samfundets og befolkningens – almenvællets – skyld. Men hvem sk

(Foto: Signe Alvarez)

”Når nogle socialkonstruktivister hævder, at der ikke findes en sandhed men mange, så er det jo nærliggende i det politiske miljø at gribe muligheden for at sige, at videnskab og eksperter kun står for en udlægning af virkeligheden. Sat på spidsen tror kynikere i det politiske miljø – eller lader som om de tror – at det videnskabelige miljø fungerer omtrent på samme måde som det politiske miljø, nemlig at alle agerer ud fra egoistiske eller ideologiske motiver. Når forskeren derfor gør krav på at have særlig kvalificeret viden om faktuelle forhold, så er det bare forskerens måde at fremme sin personlige eller politiske dagsorden, synes nogle politikere at tænke.”

DE SVÆRE DILEMMAER

Klemens Kappel er lektor i filosofi ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik ved KU. Fra 2005 til 2008 har han også været medlem af Etisk Råd, som tager stilling til og præsenterer holdninger på en række emner inden for sundhedsområdet, fx bioetik, kloning, stamcelleforskning m.m.

Videnskab ikke et tag-selv-bord for forskerne

Filosoffen stiller spørgsmålet, **om liberalt demokrati har en alliance med videnskab?** – vel vidende, at der kan være et voldsomt dilemma mellem videnskab og demokrati. Kappels bevæger sig det videnskabsteoretiske felt, der handler om, hvilke rolle videnskab bør have som leverandør af faktuel viden i det liberale demokrati. Derimod interesserer

han sig ikke så meget for den politiske side, nemlig hvordan prioriteringen af ressourcer til forskning bør ske i et demokrati.

Men FORSKERforums opsøgende reporter prøver alligevel at fritte ham om den politiske side.

Videnskab bør ikke være et *tag-selv-bord*, mener han: ”Politisk prioriteringer er naturligvis helt legitime. Generelt er videnskabens rolle i demokratiet at belyse kendsgerningerne, ikke at bestemme politikken. Det er op til en demokratisk proces hvilke beslutninger, vi skal træffe i lyset af kendsgerningerne. Denne form for magtudøvelse er legitim, mens magtudøvelse, der ignorerer videnskabelig evidens som har været lagt åbent frem i den demokratiske debat, ikke er det”, mener han.

Videnskab bør tildeles særlig funktion

”Nogle videnskabsfilosoffer – bl.a. Feyerabend – forfægtiger en form for relativisme, hvor videnskab, videnskabelig rationalitet og metode hævdes at være en blandt mange lige gyldige perspektiver, der kan anlægges på verden. Nogle grene af den sociale konstruktivisme hævder tilsvarende, at videnskabelige teorier blot skal opfattes som restløse produkter af sociale faktorer, og at de derfor ikke afspejler virkeligheden”, siger han.

”Det udtrykkes undertiden ved at sige, at der findes mange sandheder eller mange former for viden, og at videnskab følgelig ikke kan påberåbe sig nogen særstatus. Jeg er uenig i dette synspunkt: Videnskab bør tildeles en særlig funktion i et demokrati, nem-

lig en epistemisk (videnskabsmæssig) autoritet. Videnskab skal forsøge at levere svar på faktuelle spørgsmål, hvor svarene ellers ikke er åbenlyse”.

Sat på spidsen tror kynikere i det politiske miljø – eller lader som om de tror – at det videnskabelige miljø fungerer omtrent på samme måde som det politiske miljø, nemlig at alle agerer ud fra egoistiske eller ideologiske motiver.

Klemens Kappel

Arbejdsdeling hvor politikerne prioriterer

Men når Kappel giver politikerne ret til at prioritere – i lyset af kendsgerninger – er det så ikke bare noget, han siger for ikke at lyde elitær eller hovski-snovski? Eller for ikke at blive beskyldt for at være anti-demokrat?

”Nej, der bør være en arbejdsdeling, hvor politikerne prioriterer. Men ideelt set i demokratiet, så bør relevante kendsgerninger lægges frem til åben debat, så det også fremgår, at politikerne har taget en beslutning, som nogle synes er urimelig i lyset af de kendsgerninger, der er lagt frem. Det kan forskerne naturligvis også selv synes – de er også borgere i samfundet, og kan have holdninger til, hvordan vi bør handle i lyset af etablerede kendsgerninger. Det kan de fortælle offentligheden om”, mener han.

”Videnskab er egalitær og ekskluderende, mens demokrati er egalitært og inklude-

ningsindsats end forskerne

al definere, hvad der er almenvællets interesse

rende. På den måde kan man sige, at videnskab i sin natur er anti-demokratisk. Men det betyder ikke, at der er en fundamental konflikt mellem demokratiske idealer og videnskab. Videnskab fungerer ikke på demokratiske præmisser, men er en essentiel institution i et demokratisk samfund, ligesom domstole, fri presse, offentlig debat og den lovgivende og udøvende magt er det".

Forskersamfundet som garant for 'almenheden'?

Men forskersamfundet skal vel fungere som en vidensbaseret garant for almenheden – dvs. et værn mod 'politiserede særinteresser' – så hvorfor er f.eks. klima-budskabet først trængt igennem nu?

"Debatten om klimaforandringer er et meget godt eksempel på, hvordan forskning kan underkendes. Først betvivlede regeringen dens eksistens – imod mange forskeres data – og gav Bjørn Lomborg stort spillerum og vægrede sig mod at indføre bekostelige politikker til at gribe ind. Men nu er forståelsen af problemet tippet. Hvad der præcist har afstedkommet denne udvikling ved jeg ikke. Det spiller givetvis en kæmperolle, at videnskaben her optræder med en stemme. Og så har den tidligere amerikanske vicepræsident Al Gores kampagne også spillet ind, så der faktisk nu er en almindelig folkelig bekymring, som politikere ikke kan ignorere".

Politikere bedre til at prioritere forskning end forskerne selv?

Med en sværm af universitets-, forskningsreformer og bevillingskonkurrence m.m. oplever forskerne i disse år, at politikere og embedsmænd har overtaget mange af de prioriteringer, som forskersamfundet tog tidligere. Før blev der givet basisbevillinger uden de store betingelser til universiteterne, men nu foretager politikere, embedsmænd og råd flere og flere øremærkninger. *Men hvorfor skulle politikere og embedsmænd være bedre til at prioritere end forskersamfundet?*

"Puha, det er et stort spørgsmål, som der ikke findes et klart svar på. Jeg tror faktisk, at begge parter kan komme galt afsted. Det ville være problematisk, hvis man blot gav forskersamfundet en kæmpe portion penge, som forskerne selv kunne prioritere. I forskerverdenen kan der være store magtinteresser på spil, og ikke sjældent en betydelig snæversynethed, hvor forskere selv synes, at de er i gang med noget enormt vigtigt. De vil prioritere noget, som måske basalt set er ret ligegyldigt. I det lys er det jo åbenbart, at det er forfriskende, at der kommer andre øjne på", siger han.

"Erfaringerne fra sundhedssektoren viser efter min mening ikke, at det er entydigt godt at overlade prioriteringen af forskellige behandlinger og patientgrupper til den lægelige ekspertise. Resultatet kan jo blive, at områder med stor prestige og mange økonomiske interesser kan vinde på bekostning af f.eks. det psykiatriske område. Der kan komme for mange andre faktorer i spil, som forplumrer billedet".

Det ville være problematisk, hvis man blot gav forskersamfundet en kæmpe portion penge, som man selv kunne prioritere. I forskerverdenen kan der være store magtinteresser på spil, og ikke sjældent en betydelig snæversynethed, hvor forskere selv synes, at de er i gang med noget enormt vigtigt.

Klemens Kappel

Hvem definerer 'almenvællet'?

Men også politikernes prioriteringer kan være problematiske: "Omvendt kan man sige, at hvis politikere og embedsmænd prioriterer, så vil kan nogle fagområder – fx humaniora – få svært ved at komme til. Og med massiv konkurrenceudsættelse, så kan det være målbare og måske kortsigtede kriterier, som vil afgøre, hvad der skal fremmes".

Men kampen står vel om, hvem der definerer hvad der er almenvællet: Forskersamfundet, politikkerne, offentligheden, markedet, industrien eller andre?

"Lad os være ærlige i forskersamfundet og konstatere, at vi godt nok er meget imod den kontante styring og indgriben i forskningsprioriteringer. Men vi har ikke nogle håndfaste modeller, som kan løse dilemmaet i et snuoptag. Indtil videre må vi konstatere, at der er et uløst problem om, hvordan samfundet skal prioritere mellem forskellige forskningsområder", svarer han.

Hvis der ikke er nogle regulerings-kriterier, så bliver det vel markedet, som i sidste ende prioriterer indsatserne gennem politikkerne?

"I øjeblikket er der en trend i retning af at politikere prioriterer det, som kan måles på relativt kortsigtede og målbare succeskriterier. Det favoriserer i en vis forstand en markedsregulering. Nogle af prioriteringerne – nano, it, grøn vækst osv. – vil være knyttet til aktuelle markedsinteresser, og videnskabs-samfundets egne prioriteringer kan få svært ved at komme til. Men ideelt set bør der som sagt ske en balancering, hvor alle i et demokratisk samfund har mulighed for at blande sig, og hvor der gives rum til den videnskabelige ekspertviden".

Norge: Rektorvalg på Oslo Universitet

Den 30. marts er sidste frist for at stemme på en af to rektorkandidater ved universitetet. Han vælges direkte af de ansatte og studerende. Stemmeret har ansatte på mindst halvtidsstillinger på mindst en årskontrakt. Folk på orlov har ikke stemmeret.

Der er to kandidater. Begge fremstår som skarpe og højt kvalificerede. Men offentligheden har haft svært ved at skille mellem dem, teologdekan Trygve Wyl-ler (58) og medicinprofessor Ole Petter Ottersen (53), hvor den sidste er favorit, har de bedste talegaver, og måske vil vinde på fagchauvismen, for han kommer fra de våde fagområder. Og så har medicineren også flest ledelseposter bag sig.

En af de skarpeste ordvekslinger mellem kandidaterne har handlet om den norske "kvalitetsreform", og især om hvor meget der skal sættes på "elitecentre". Teologen er bekymret for, at det vil gå ud over den brede, almindelige forskning. Det kalder medicineren for Jante-lov, men han leder også selv sådan et center. Men medicineren og hans pro-rektorkandidat har samtidig fokus på spørgsmålet: "Hvordan skal vi sikre forskningens frihed?".

Begge kandidater udtalte sig imod en akademisk boykot af Israel – en stor debat i Norge pt. – ved et vælgermøde.

Der har dog været kritik af valgproceduren for at føre til populisme: Hvad gør nogen kvalificeret til at lede et universitet med 6000 ansatte og et budget på 5,5 mia. kroner? – lyder spørgsmålet fra kritikere, som peger på, at der møder få op til valgmøder og at stemmeprocenter er lav (20 pct.).

Og så er der stemmer for en mere fordansket universitetsmodel: "Vi må have en leder med påviste lederegenskaber udover gode intentioner", siger fakultetsdirektør Bjørn Hol ved Oslos medicinske fakultet. "Nu stilles der krav om produktion, og vi er udsat for stærk international konkurrence. Den faglige ledelse er meget vigtigere end før. Derfor behøver vi ledere med legitimitet og afklaret myndighed. Tillidsmandsmodellen har haft sin udløbsdato" (MORGENbladet 13.marts).

USA: Krise giver milliardtab for universitetsfonde

For trekvart år siden var de rigeste amerikanske universiteter stenrige, med fonde i ryggen, som andre bare ville drømme om. Men med den økonomiske krise har de måttet nedskrive deres værdier med milliarder, og afkastet til forskningen er kommet i klemme.

De rigeste, blandt dem Harvard og Yale, er begyndt at skære ned ved at aflyse bygge- og renovringsplaner, og lavet ansættelsesstop.

Og hvis krisen kommer til at ligne 1930'ernes, så fortæller erfaringer fra dengang, at universiteter må acceptere gældsbeviser eller afskrive studie-afgifter, fordi op mod en tredjedel af de studerende ikke er i stand til at betale. I England faldt universiteters budgetter med 30 pct. i perioden 1930-35.

Men fuldtidsansatte universitetslærere overlevede alligevel 1930-krisen relativt uskadt, viser et canadisk eksempel: Mens almindelige mennesker i gennemsnit tjente 965 \$ pr. år, så tjente universitetslærerne mere end 2.500 \$ pr. år i 1937. (Kilde: University World News 7.januar).

Helge Sander: Dumpet

'Sløje resultater, uambitiøs, visionsløs, anonym, stillesiddende', lød IT-branchens hårde dom. Lægges der op til ministerskifte, som baner vejen for Lykke Friis?

Mens spekulationerne om Statsministerens afgang til Nato og Lars Løkke Rasmussen som ny statsminister voksede, voksede også spådommene om en minister-rokade, hvor Helge Sander kunne komme i spil.

SNAGESPALTEN

Statsministeren Fogh Rasmussen har holdt Helge Sander på ministerposten, fordi der ikke har været politisk ballade på området. Og fordi Sander har været en succes, målt på Regeringens omfattende universitets- og forsknings-reform, som betyder at området nu styres af central bevillingspolitik, prioriteret af markeds kræfterne.

Men der er stærke kræfter, som lobyer for at få Helge Sander afsat som IT- og Videnskabsminister. Ironisk nok bliver det formentlig mere som erhvervsvenlig IT-minister, han bliver fyret end som Universitetsminister.

Dumpet af erhvervslivet

Sander møder nemlig voldsom kritik fra IT-branchen. 'Dumpet' lød dommen: 'Sløje resultater, uambitiøs, visionsløs, anonym, stillesiddende og uden bidrag til at gøre Danmark til en stærk IT-nation' (BØRSEN 10.marts).

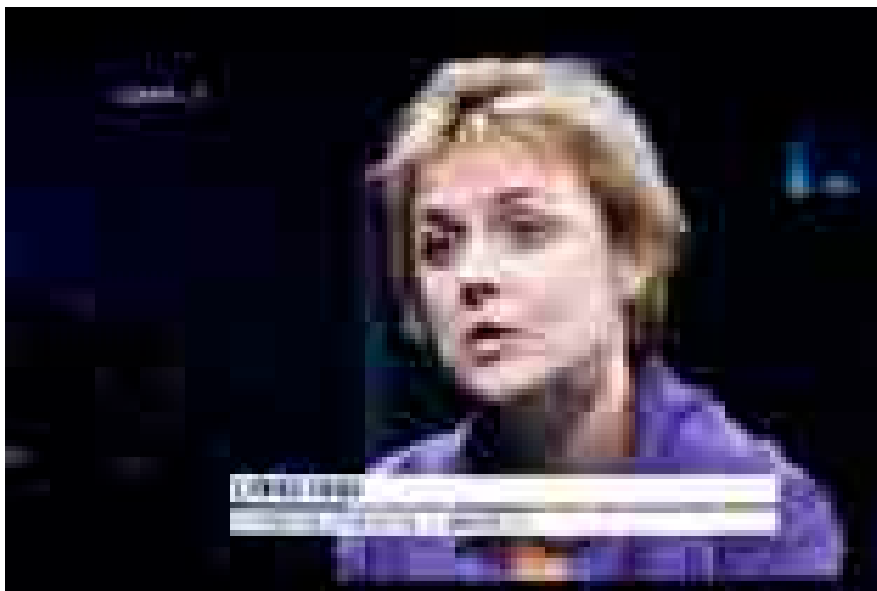
Kritikken preller af på IT- og Videnskabsministeren, der mener han har gjort en markant forskel på den digitale signatur, arbejdet for at sikre 'åbne standarder' og grøn IT som indsatsområde. Og på at Danmark er nr. to og tre på alle internationale parametre.

I januar afviste Sander 'en tom sensationartikel' (JP 26.1) om at hans IT-initiativer skulle være 'kaffemøder' med telebranchen. Da henviste han til jævnlige møder, bl.a. 3-4 årlige møder i IKT-rådet. Og så til udlandsrejser med bl.a. telebranchen til Indien (2004), Israel (2007), Beijing/Shanghai (2007) og Brasilien (2008). Her mødtes han 'med repræsentanter for danske IT- og teleinteresser i Brasilien' (se ministerens pressemeddelelse 26.jan.).

Sander:

Fredet af universitetsledelserne i 8 år ...

Mens ministeren således bliver angrebet af IT-branchen for inkompetence og manglende resultater, så er det faktisk lykkedes ham at undgå at blive mødt med så kontante nedvurderinger fra universitetsverdenen, mens hans ministerium har gennemført de mest drastiske universitetsreformer i Danmarkshistorien. Han har holdt sig ude af alle debatter med fagkyndige og udtalt sig slagsordagtigt, når han var taler. Han har rejst rundt med slogans som 'fra forskning til faktura',

(Foto: Søren Hartvig)

Lykke Friis er hyppig gæst på TV, hvor hun optræder som 'EU-ekspert' – og selv om hun ikke optræder som KU-forsker tituleres hun prorektor ...

'universiteter i verdensklasse' og 'Regeringen vil tilføre forskningen millioner og milliarder'

Han har siddet uantastet i otte år, uden at universitets-toppen har modsagt eller undsagt hans politik. Der har med mellemrum været kritiske pip, fx fra Aarhus-bestyrelsesformand Jens Bigum over manglende autonomi og detailstyring. Men dialogen med universiteterne er foregået ved aften-dinner arrangementer med bestyrelserne, og ved at hans ministerium udstak henstillinger til universitets-rektorer og direktører. Kritiske røster fra det menige forskersamfund har ministeren marginaliseret som kommende fra rabiate enkeltpersoner.

At IT-erhvervslivets kritik kommer netop nu, kan hænge sammen med udsigten til en minister-rokade, hvis Statsministeren får NATO-job i udlandet.

Ny minister: Lykke Friis?

Der foregår åbenlyse spekulationer om, hvem der kunne blive ny Videnskabsminister.

KUs prorektor Lykke Friis er kendt for sine bånd til Venstre. Hun har tidligere været ansat hos partiets nære samarbejdspartner, arbejdsgiverne i Dansk Industri. Hun er som EU-forsker nævnt som partiets kandidat til Europaparlamentet. Hun deltog således i partiets valgfest – tilmed på TV – efter seneste valgsejr. Og allerede her var hun et varmt bud på ny Videnskabsminister, men Helge Sander fik lov at fortsætte.

Men senest – og måske vigtigst – hører hun til en af Lars Løkke Rasmussens nærmeste i tænketanken, "Havreholmgruppen", i øvrigt sammen med universitetsforskere:

Politologiprofessor Peter Kurrild-Klitgaard og CBS-professor Michael Møller.

Hvis Lykke Friis bliver minister, må hun nok affinde sig med en mindre lønning. Hun fik en guldrandet kontrakt ved sin ansættelse med en prorektorløn på 1,5 mio. kr. (FORSKERforum 195).

jø

Guldorn fra Helge Sander:

"Jeg kender godt bladet FORSKERforum, men jeg er for længst holdt op med at læse det".

(i Folketinget d. 30. marts 2005)

"Jeg har lige haft den store fornøjelse at være oppe på DTU at indvie et horoskop ... (host fra embedsmænd på forreste række) ... undskyld: mikroskop".

(Indledning til ministerens dialog-forum marts 2006)

Hvordan er arbejdsvilkårene for en universitetslærer i dag i sammenligning med for 30 år siden?

"Der er klart bedre arbejdsbetingelser i dag, for i dag er der computere og det var der ikke for 30 år siden".

(på debatmøde i Politikens hus, dec. 2008).

"Fri forskning er vigtig... Da man eksempelvis startede med at forske i satellitter, vidste man ikke, hvad der ville komme ud af det. Men i dag betyder det eksempelvis, at vi kan se en god foldboldkamp fra Brasilien, samtidig med at den spilles eller at vi kan bruge gps, når vi skal finde rundt".

(ved Forskningspolitisk Råds årsmøde, 10. marts).

Universitetets stammementalitet

Det er en skam, at forskere siger nej til medieoptræden, for der er slet ikke så svært og det lønner sig.

Man risikerer ligefrem at få ros, fortæller fhv. radiojournalist SALLY FELDMAN

I et interview i *THE* sidste år udtrykte professor i islamstudier Mona Siddiqui sin forbavselse over, at så få forskere havde lyst til at komme i medierne med deres arbejde: "Jeg tror, de føler, at der er for meget på spil i forskningsverdenen," skrev hun. "Men hvorfor så mange skulle være så hemmelighedsfulde omkring deres arbejde, er mig en gåde."

UNIVERS

Jeg deler hendes undren nu, hvor jeg er kommet ind i universitetsverdenen efter at have været redaktør på BBC Radio 4, hvor vi gang på gang blev overrasket over, hvor mange forskere nægtede overhovedet at deltage i vores programmer eller stillede meget strenge betingelser for at gøre det.

Dengang var jeg ikke helt klar over, at stammementaliteten var så udbredt i universitetsmiljøet. Hvorfor i alverden skulle en hidsig fænomenolog protestere så kraftigt imod at skulle sidde over for en så venlig positivist i studiet? Jeg var især forundret over en radikal feminist, som nægtede i det hele taget at debattere med mænd, og som forklarede, at hun udelukkende kunne diskutere meningsfuldt med en, der var 100 procent enig i hendes seneste teori om vaginalpenetrationens tyranni.

Ligeledes undrede vi os over, hvorfor forskerne absolut skulle være så specialiserede. Jeg husker en historiker, der sad i studiet og fortalte meget indsigtfuldt om britiske kvinders stilling i tiden omkring den første såkaldte Reform Bill [lov vedtaget i det britiske parlament, der gjorde det britiske valgsystem mere demokratisk, red.]

- "Hvad så med den anden Reform Bill?" spurgte studieværten.

- "Den ligger desværre uden for min periode," svarede historikeren kort for hovedet, som var hun lige blevet spurgt om sine holdninger til Den trojanske krig. Så var der ekspertten i engelske afgrøder, som, da hun blev spurgt om situationen i Wales, uden at fortrække en mine forklarede, at det ikke var hendes felt.

Det, som enhver radioredaktør drømmer om, er en både venlig, imødekommende, veltalende og vidende forsker, som er i stand til at formidle indviklede ideer ved hjælp af nogle få umiddelbart forståelige sætninger. En som forskeren og forfatteren Elizabeth Wilson, som fæner meget bredt over forskellige forskningsområder. Eller professor i kommunikation ved University of London, Angela McRobbie, som altid er i stand til at give postmodernismen et pift i sin formidling.

Det er jo ikke alle undt at være som dem,

men jeg undrer mig alligevel over, at så få gerne vil. For ikke så længe siden udbød min institution et dagskursus i mediehåndtering til universitetets forskere. Der blev ikke ligefrem rift om pladserne, så jeg besluttede mig for at lave en beskedent undersøgelse, for at finde ud af, hvorfor folk var så tilbageholdende.

“Langt størsteparten forklarede deres tilbageholdenhed med en frygt for, at deres arbejde ville blive trivialiseret eller fejlrepræsenteret, og at møjsommeligt udviklede teorier vil blive banket flade og omsat i forsimplede vendinger. Der er faktisk noget om snakken. Journalister bryder sig ikke om alt for mange kvalifikationer. De vil have, at man svarer på spørgsmålet, frem for at diskutere dets kompleksitet

Langt størsteparten forklarede deres tilbageholdenhed med en frygt for, at deres arbejde ville blive trivialiseret eller fejlrepræsenteret, og at møjsommeligt udviklede teorier vil blive banket flade og omsat i forsimplede vendinger.

Der er faktisk noget om snakken. Journalister bryder sig ikke om alt for mange kvalifikationer. De vil have, at man svarer på spørgsmålet, frem for at diskutere dets kompleksitet. De vil have, at man tager et standpunkt og så vidt muligt imødegår andre synspunkter, som programmets øvrige deltagere måtte forfægte. Men i ideernes verden er det nærmest suspækt kun at tro på en ting. Forskere kan jo sagtens have flere modsigende ideer i hovedet på en gang.

Hvor journalisterne godt kan lide at lægge ud med en overskrift, foretrækker forskere at arbejde sig frem til konklusioner efter først at have undersøgt samtlige kendsgerninger. Det fungerer bare ikke i et syvminutters radioprogram.

En anden grund, der blev angivet, var, at man ikke havde lyst til, at ens optræden efterfølgende skulle dekonstrueres af kritiske kolleger. En professor fortalte, hvor nedtrykt han følte sig, da den eneste reaktion, han fik på en radiooptræden, var da hans institutleder havde kommenteret, at det var en skam, han havde undladt at inddrage Webers teori om bureaukrati.

Da vi endelig fik sat et hold forskere sammen til vores kursus, var de enormt lettede, da de fandt ud af, at de faktisk selv kunne styre interviewet. Brød de sig ikke om

spørgsmålet, behøvede de ikke at svare på det. Hvis de selv havde det dårligt med det, var det intet at regne med, hvordan studieværten ville have det.

De var også glade for at blive mindet om, at forskere generelt bliver inviteret til at tale om deres arbejde, netop fordi man finder det interessant. Fidusen består i også at kunne gøre det interessant for et publikum.

Som islamprofessoren formulerede det: "Det, som vi efter bedste evne kan gøre – i den sammenhæng, vi nu engang bliver spurgt – er at give et synspunkt på baggrund af, at almindelige menneskers viden altid er væsensforskellig fra de studerendes."

Det er ikke ensbetydende med, at man er nødt til at koge et meget spidsfindigt argument ned til et meget forsimplet udsagn. Det er bare et spørgsmål om at tale mere almindeligt og undgå fagsproglig jargon. Altså ikke noget med: "længdestudier aggregerer i retning af en nedadgående tendens i forhold til udvikling af logistiske færdigheder i netop denne kontrolgruppe", men gerne: "børnene i vores undersøgelse brugte for det meste længere tid på opgaverne."

Eller endnu bedre: følg op på dit resultat med et opsigtsvækkende udsagn: "Det betyder, at mødre, der arbejder uden for hjemmet, har kvikkere børn."

Nogle vil måske spørge, hvorfor de behøver at udsætte sig for mediernes rampelys overhovedet? Deres arbejde går ud på at forske og ikke at levere underholdning. Men det er ikke korrekt ifølge Siddiqui. At bidrage til den offentlige debat bør nødvendigvis indgå i en forskers arbejde.

Men selv for de mere tilbageholdende, lønner det sig at optræde i medierne. For det viser sig, at der sker noget, der ellers aldrig forekommer på universitetet. Man får nemlig ros – og det er noget, der er så fremmed for forskere, at det kan gå hen og stige dem til hovedet.

Engang var jeg så overstrømmende i min ros af en ellers meget genert forsker, der havde optrådt i mit program. Da jeg spurgte til hendes honorar, tog hun sit checkhæfte frem og spurgte befippet:

- "Hvor meget tager I?"

Sally Feldman er dekan ved University of Westminster.

Kilde: Times Higher, 19/02/2009 i Martin Aitkens oversættelse

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
 Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Sanders bæst

Videnskabsministeren promoverer miljø og "grøn vækst" - i en ministerbil, der er et miljøsvin af de værste

På Bilbasen kan man læse en annonce for "et bæst af en bil" – en såkaldt VW Phaeton med 8 cylindre og 4,2 liters motor. Bilen vejer 2,7 tons, men kan alligevel rykke 0-100 kilometer i timen på kun 6,9 sekunder – og i øvrigt blæse af sted med 250 kilometer i timen. Nypris: 2,2 millioner kroner.

Bæstet er såmænd samme type, som Videnskabsministerens ministerbil.

VW Phaeton kører kun 7,6 kilometer på en liter benzin, når ministerchaufføren vel at mærke kører pænt. Men dermed er Helge Sander også den lykkelige bagsædepassager i det suverænt mest CO₂-svinske køretøj i regeringens flåde af ministerbiler (hvor dog også Integrations- og Kirkeminister Birthe Rønn Hornbech transporteres rundt i sådan en maskine).

Dobbeltmoral

At han kører i et miljøsvin af værste slags, kan den raket-interesserede Videnskabsminister ikke være uvidende om. Og den slags kaldes vel dobbeltmoral, når han samtidig *klimahyper* sig selv, med trecifrede millionbevillinger til "grøn vækst" og med et lurende klimatopmøde til december. Og ministeren rejser til med til de fjerne lande for at undersøge nye energikilder. I november var han således i Brasilien, hvor han blandt andet mødte sammenslutningen af brasilianske sukkerrørs-producenter for at høre om udvinding af andengenerations-ætanol. Så sig ikke, at ministeren ikke interesserer sig for energikilder og klima.

Og i disse klimater er der selvfølgelig sat EU-standarder for politisk korrekte biler: Så langt tilbage som 1995 – før Sander blev minister - satte EU et CO₂-mål, så i 2012 må nye biler højst udlede 120

gram CO₂ pr. kørt kilometer. Helge Sanders Phaeton udleder 310 gram pr. kilometer - altså 2,5 gang så meget.

Til sammenligning udleder den gennemsnitlige nye bil i Danmark ca. 150 gram CO₂. Og Klima-Connie (Hedegaard) har – *formentlig for ikke at blive hængt ud på FORSKERforums bagside* – anskaffet sig en BMW 520D, der kun udleder 139 gram CO₂, så hun nærmer sig EU-målet, selv om en Bimmer da er en stor øse.

Sander: Min privatbil er en privatsag

Nu ligger det Snage-reporteren og FORSKERforums fjernt at dømmе ministre for hårdt. Deres biler er jo ikke blot transportmidler. De er, som de ofte beskrives i artikler af de heldige journalister, der får lov at køre med, "rullende kontorer", hvor der selvsagt er brug for mere plads end i en normal familiebil. Spørg bare fhv. erhvervsminister Bendt Bendtsen, der indtil sin afgang også kørte i samme type bæst, hvor der er rigeligt med plads til også golfkøller og geværer.

I øvrigt er Snagereporterens bombesikker på, at Helge Sander privat ikke ville drømme om at køre i et benzinslugende monstrum. For ikke at drive løstagtig boulevard-journalistisk blev ministeren spurgt, som redelige Snagereportere gør, når de vil have ren besked.

Men hvad han kører rundt i privat, mener ministeren "ikke er relevant for offentligheden", meddeler hans pressekontor.

Og sådan et svar kan jo gøre en Snagereporter rigtig nysgerrig, men lad nu det ligge ...